

“Mindennek elrendelt ideje - volt.”

Emlékező fotókiállítás - sorozat a békásmegyeri evangélikus templomban

Szalai Zoltán

Horváth Dávid

Szebeni András

Balla Demeter

Donáth László
Véges dilemmák

Elejétől fogva be- és lehatárolt az életünk. Két időbeli határkö. Az egyiket eleve tudjuk, s évente legalább egyszer megemlékezünk róla. A másikat majd fölübénk írják – „ha eltemet, ki eltemet”. Időbe rekesztettségünk egyetlen vigasztaló momentuma, hogy véges. S egyre fogy. Időben nem öregszünk, hanem elfogyunk. Lepereg a homok, kinek-kinek amennyi rendeltetett. Amitől igazi súlya támad időbeliségünknek, az több, mint a puszta tény, s még ennek tudásánál is több. Az emlékező ember visszavételezi az időt. Nem a fizikai időt – az elmúlt. Hanem a történelmit: ami a létből marad, a megéltet. A visszavett idő az ember e világi halhatatlansága. Emlékezünk. Akire és amire emlékezünk, van, mert mi magunk vagyunk. S mi éppen azért vagyunk, mert van kire, van mire emlékeznünk. Miénk az idő, ha..., és ha nem? Ha csak az van, ami történik? Biológiaiilag voltunk, gazdaságiilag, politikailag nyilván akkor is vagyunk, de ez nem más, mint önmagunk elvesztése életfogytig prolongálva. Hiábavalóságunk szemérmetlen szemrevételezése nap mint nap. Emlékezni lehet nosztalgikusan is, de ez luxus. Mintha halottnak bizonygatnánk, mennyire szeretjük. Aki megtanulja, hogy szelje át a benne lévő idő óceánját, az jutalmul jövője vízióját kapja. Nem receptet, nem forgatókönyvet, nem használati utasítást – csupán látomást: önmagát az elővételezett időben. Ami már most az övé, akkor is, ha kívül meg sem éri. Ez az ő ideje. Nem az óráé, és nem a naptaré, és nem a történelemkönyvé. Csak az övé. Csak az ember képes a befejezett jövőben emlékezni, szükségszerűséggé téve a még meg sem történteket. Időbeliségünk nem csak személyes haszontalanságunkat teszi nyilvánvalóvá – „sekély e kéj” biblikusan élni vágyó embernek –, e nélkül soha nem tudnánk, mit jelent megváltottnak lenni. Mihaszna moralistáink csak bíbelődjenek, hogyan borogassák az élni gyávák lelkét. Aki tudja, hogy teremtett, hálás az időért, ami van, ami az övé, ami ő.

Létünk másik korlátja még nyilvánvalóbb. Hiába szeretjük, ápoljuk, eddük a testet, az sem a miénk. Ez az, ami minket elválaszt egymástól. A térben, a létben, a világban szabadon mozgó testek, hol itt, hol ott összetalálkoznak. Néha büszkén, máskor önhittén, hiúan, gőgösen, olykor hatalmaskodva és erőszakosan, máskor csábítva és csábulva, de a végén kivétel nélkül elesetten, szenvedőn, kiszolgáltatottan. Az idő nem fáj, a test nagyon. Nincs olyan rajongó lélek a földön, akit az éhség, a szomjúság, a másik test féltése, bírása és elvesztése kétségbe ne ejtene. Határkö a testünk is, porból vétetett, porrá leendő. Hitvány egy hajlék, bár a Szentlélek temploma. Ennyik vagyunk méretre, súlyra, esztétikumra. Meg

idegrendszerre, hisz az is csak test. Rossz géneket, hajlamokat, sorsot örököltünk, vagy magunk is felelősek vagyunk, hogy testünk időnek előtte belefárad örülni saját képességeinek és teljesítményének? Ki tudja. De hihetetlen, hogy mennyi ember futkos kuruzsló, boszorkány, mágus és guru, asztrológus és pszichológus után. Kik lényüket testük szolgáására vetették, tán soha nem veszik észre, hogy semmi sincs a sok hókuszpókusz mögött: vak vezet világtalant.

Pedig testünk nemcsak elválaszt a másik testétől, nemcsak határ és korlát, hanem annak a másik testnek a megváltása is. Jézus szemével, szavával, kezével, egy szóval: a szívével újra és újra megérinti, megsimogatja szenvedő felebarátja testét. Nem felülről, hanem szemtől szembe: a vérfolyásos asszonyt is, a házasságtörőt is, a prostituáltat is, Zákeust is, a gyerekeket és a vén Nikodémust is, a pogányt is. Test nélkül nincs megváltás, minek és mi végre lenne nélküle? Testünk nem kárhozatra született. Sem arra, hogy mi, sem arra, hogy más tegye tönkre, alázza meg és zsákmányolja ki. Jót cselekvésünk oka, célja és tárgya, s persze bizonyosága annak, hogy mily képtelen vagyunk erre. Aki mer testben lenni, az elismeri léte áthidalhatatlan, általa megváltoztathatatlan korlátait. És várja napról napra azt a másikat, hogy váltsa meg testét e béklyóktól. S az, akinek szeme és szíve megesik a másik ínségén, lett légyen az testi, szociális, szellemi vagy érzelmi szűkösség, esendősége „jutalmául” magára veszi az időt. A végtelen irgalom a véges valót: Krisztus Kronoszt, a teremtett a teremtet.

(Részlet a Hét Hárs 2008/2. számában megjelent írásból.)

Szalai Zoltán

2019 szeptemberében, a Nyitott Templomok Napján nyílt meg Szalay Zoltán, Pulitzer-émlékdíjas és Táncsics Mihály-díjas fotográfus kiállítása a békásmegyeri evangélikus templomban. A tárlatot rendező Kincses Károly fotómuzeológus a következő szavakkal ajánlotta a látogatók figyelmébe: „Ez a kiállítás elsősorban Szalay Zoltán (1935–2017) fotóriporterről és ránk hagyott kép-vagyonáról szól. Másodsorban szól az itt látható 33 képet a meglévő 20.000-ből kiválogató kurátor ízléséről, gondolatairól, a mai világhoz való viszonyáról. Harmadsorban szól erről a helyről, amely a kiállítást befogadta, s melynek szellemisége és ezek a képek meglehetősen korrelálnak. Mert a képek beszélnek az Életről, a Halálról, a Hitről, annak mindmegannyi megjelenési formájában, és beszélnek a Múlандóságáról és az Örökkévalóságról, mindezt azzal a mélységgel, csipetnyi iróniával és elhivatottsággal, mely Szalayt jellemezte. És negyedszer, Szalay Zoltán életművének itt látható képei, ezen a helyen, a kurátor szándékai szerint szólnak Önökről, akik különböző szempontok, világlátások alapján nézik és befogadják ezeket a képeket. És azt hiszem, ez a negyedik a legfontosabb.”

Alább Bojár Iván András megnyitó beszéde mellett közöljük Spiró György szövegét is, amely Szalay Zoltán novemberben megjelent *Azok a hatvanas, hetvenes évek* című kötetének bemutatóján hangzott el. Illusztrációként Parti Nagy Lajos „képmelléírásaival” a kiállítás néhány olyan képe látható, amelyek megjelentek az új albumban is.*

Kásásan sűrű szürke hetvenes évek volt, amikor egy reggelen tán anyám szólt: délután, sulis után, ne lepődjem meg, jön a Zotyko – így nevezte – fotózni. Ötödikes-hatodikos voltam, önálló nagyfiú, ez a budavári gótikus szobrok megtalálása körüli időkben történt.

Sulis után hazamentem. Jött is Zoli a szokott lendülettel, jókevéen. Na, Bojárci! – így nevezett – állj meg ott a konyhában, készítek néhány képet. Válláról lefordult a fotóstáska, gép, optikák csillantak meg a délután is félhomályos helyiségben. Állj most oda, mondta. Fogd meg a lábost, ami a sparhelten van! Most meg mintha kavarnád az ételt. A fakanál tapintás emléke most is itt van az ujjbegyemen. Izgatott voltam, azt sejtettem, Zoli képén keresztül, ki tudja, hogyan, de

* *Azok a hatvanas, hetvenes évek. Szalay Zoltán fotóalbuma Parti Nagy Lajos képmelléírásaival.* Szerkesztő: László Ágnes, képszerkesztő: Kincses Károly. Budapest, Kossuth Kiadó, 2019.

a rivaldába lépek, széles nyilvánosság elé. És közben semmit nem értettem az egészből: milyen kép, mihez kell, hogyan híresülünk el azáltal, ha minket Zoli újságokba fotóz?

Nagyon vártam, hogy teljenek végre a napok, a kép, amelyen én leszek, és a konyhánk, szeretett és szépnek, izgalmasnak tartott budavári otthonunk feltárul majd a lapban, s ettől talán valahogy majd ki tudja, megváltoznak a hétköznapijaink.

Kijött a lap. Benne volt a kép.

Háromszor kellett átlapoznom az újságot, mire rájöttem, hogy az egyik mélyszegénységről szóló írás illusztrációja a ragacsos sötétbe száradt helyiség, a mi konyhánk és a véletlen odavetődő fényben megmutatkozó szánalmas étel, meg a reménytelenségből kivackolódnival nem tudó szomorú élet, amit személyemben képviseltem.

Le voltam döbbenve.

Nem csalódott voltam, hanem döbbsent. Ilyen van? Ilyet lehet? A mi konyhánk, aminek ajtaján már tíz- és tízezerszer befordultam, s amiről én tartottam valamit, ugyanaz a látvány, ha egy eltérő fénytörésben nézem, ennyire más is lehet? Ennyire a szemem múlik minden? S hogy a szem a látványt nemcsak mechanikusan letapogató eszköz, de képes alkotásra is? Hogy létrehozzon valamit, egy új minőséget, érzést?

Soha többet nem tudtam a konyhánkba lépni, hogy ne azt a valódi szegénységet lássam benne, ami a metlachipadlós, salétromos falú, festékét levedlett konyhaszekrényes valósága volt, amit mi családilag ugyan kultúrával, sokakhoz képest színes életformával fedtünk, ám kétségtelenül az életünk meghatározó fizikai keretét adta.

Zoli tehát ekkor tanította elsőként a maga szemével az enyémet látni, rajtuk keresztül érzéseket befogadni.

Ez pedig nem működik az empátia és a részvét képessége nélkül.

Sok itt látható képen, szinte nem is érzékelhető, hogy aktuálisan milyen politikai berendezkedés teríti be a mindennapokat. E sprőd lepel alól mindenünnen előbukkan az emberi élet drámai egyetemessége: a gyász, a munkafáradtság, az alkotás okozta öröm, az iparkodó igyekezet. Zolit, noha a nagypolitika világának történelmi pillanatai izgatták, ez volt kenyérkereső hivatása, ez a szűk emberi lépték érdekelte. Ebben élte ki jó szívét. Sokszor még az úgynevezett nagybemberekről, politikusokról is esendő mivoltukat láttató képeken keresztül mesélt.

Mindenkinek megszabott ideje – volt, mondja a kiállítás címe.

Bennem még itt dolgozik Zoli halála hírül vételének vesztesélménye. És ráakódnak más vesztesékek, most Konrádé vagy Rajké, kiknek kitörölhetetlen szellemi lenyomata itt és most is jelen van. Zoli képén ott a katafalk, a nagy közös történelmi vesztes, értékmúlás alkalmi emlékműve, amelyet Rajk László Bachman Gáborral közösen tervezett, s amely a maga különös kifacsart konstruktivista forradalmi esztétikájával a történelem kifordulásának sarokpontja lett.

A megszabott idő keretbe zárt túl-ig idő. Valahogy sosem a keletkezése, a múlása hagy nagyobb, fájdalmas nyomot. Ez a múlás-érzet itatja át Szalay Zoltán képeit. Egy szál géppel, optikával felfegyverkezett szellemi-lelki küzdelem az elmúlással szemben.

A múlás dolgozik a ma már nem is létező Színház utcai falakban, a saját kultúránk rontását jelképező pillanat, az oktanul lerombolt Nemzeti Színház törmelékei közt bukácsoló mi magunkban, a Tisza kiáradt vizébe rogyó házak szomorú látványában, a nyírbátori Krucsay-oltár szenvedő arcain, de még az örök pillanatba kifeszült, szabad szemmel nem felfogható táncmozdulat káprázatában is.

Ez a kiállítás sok évtizednyi munkásság, húszezer képből Kincses Károly kurátori koncepciója alapján kiszűrt anyag. Jól mutatja Szalay Zoltánnak, a pályatársai sokaságát a fényképezés hivatására terelő mesternek a sokrétűségét. Az életműből kimetszve bő negyed évszázad, az 1964-től 1990-ig terjedő idő látványnyomai sorakoznak itt. Ez is megszabott idő. Egy felelős, alkotó ember ideje. Alkalom, hogy üzenjen, sűgjon, felrázzon, vagy épp csendes figyelemre irányítson minket, szemünket tanulva használó embereket.

Nem az első alkalom, s remélem bőven nem is az utolsó, hogy elmerülhessek Szalay Zoltán, Zoli – anyámnak Zotykó – megszabott idejének gazdagságában.

Ez a kiállítás elsősorban Szalay Zoltán (1935 - 2017) fotóriporterről és ránk hagyott képvagyományáról szól. Másodsorban szól az itt látható 33 képet a meglévő 20.000-ból kiválogató kurátor ízléséről, gondolatairól, a mai világhoz való viszonyáról. Harmadsorban szól erről a helyről, amely a kiállítást befogadta, s melynek szellemisége és ezek a fotográfiák meglehetősen korrelálnak. Mert a képek áttételesen vagy direkt módon, komolyan vagy kicsit mosolyogva, beszélnek az Életről, a Halálról, a Hitről, annak mindmegannyi megjelenési formájában, és beszélnek a Múlандóságáról és az Örökkévalóságról, mindezt azzal a mélységgel, csipetnyi iróniával és elhivatottsággal, mely Szalayt jellemezte. És negyedszer, Szalay Zoltán életművének itt látható képei, ezen a helyen, a kurátor szándékai szerint szólnak Önökről, akik különböző szempontok, világlátások alapján nézik és befogadják ezeket a képeket és gondolkodnak, amit gondolkodnak. És azt hiszem, ez a negyedik a legfontosabb.

(Kincses Károly)

SZALAY ZOLTÁN
Pulitzer-emlékdíjas és Táncsics-díjas fotográfus
(1935–2017)

1935. május 16-án született Budapesten
Iskolai végzettség: MÜOSZ Újságíró Iskola (1962), ML Főiskola, esztétika szak (1973)

Munkahelyek:

1954–1964 Fővárosi Fotó Vállalat riportosztálya
1958–1988 Rádió és Televízió Újság, fotóriporter
1964–1983 Tükör, Új Tükör képes hetilap, fotóriporter
1983–1984 IPV–képszerkesztőség-vezető
1985–1990 Magyar Hírlap, képszerkesztő, fotórovat-vezető
1990–1992 Kurir, képszerkesztő, fotórovat-vezető
1993–1995 Blikk, képszerkesztő, fotórovat-vezető
1995-től szabadúszó fotóriporter
2005-től vendégtanár: Kaposvári Egyetem, Művészeti Főiskolai Kar, Fotográfiai Tanszék
2009-től vendégtanár: MÜOSZ Bálint György Újságíró Iskola

Kiállítások:

1965 közös tárlat Gyémánt László festőművésszel, Budapest, Fiatal Művészek Klubja
1976 *Útközben*, Budapest, Fényes Adolf Galéria
1981-től 2012-ig a Magyar SAJTÓFOTÓ kiállítások szervezése, rendezése
1980–1985 *Két Riport, Mi Vasasok* (kamarakiallítások)
1996–1997 *A zene arcai*, Budapest, Szolnok, Sárospatak, Veszprém
1999 *Arcok, szemek, mozdulatok*, Magyar Nemzeti Múzeum
2000 *A rendszerváltás évtizede képekben*, Budapest, Politikatörténeti Intézet
2003 *A csodálatos mandarin és kora. Pécsi Balett*, Budapest, Bethlen Galéria,
Pécs, Művészetek Háza, Szeged
2004 *A zene arcai*, Zürich
2004 *Ilyenek voltunk*, Budapest, KOGART
2004 *A Nemzeti Kerekasztal* (15 éves jubileumi kiállítás az Országházban)
2004 *Kulturjahr der Zehn*, Berlin (a tíz csatlakozó ország kiállítása)
2005 *Ilyenek voltunk*, Berlin, Magyar Intézet
2005 *Ilyenek voltunk*, Bréma
2008 *Három generáció*, Pécsi Galéria
2007 *Fel(el) szállott a páva*, Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum
2008 *Fel(el) szállott a páva*, Ferihegy 1 terminál
2009 *Fel(el) szállott a páva*, Szécsény, Kubinyi Ferenc Múzeum
2010 *Fel(el)szállott a páva*, Magyar Nemzeti Galéria
2014 *VISSZANÉZŐ*, Budapest, Cultiris Galéria
2018 *ISMERŐS ÉS ISMERETLEN KÉPEK*, Budapest, Cultiris Galéria
2019 *FEKETÉN-FEHÉREN*, Budapest, Átrium Galéria

Képek jegyzéke

Az oltár felett: Csodálatos mandarin, Pécsi Balett, 1966

1. Önarckép, 1974
2. Százház utca, 1973 (részlet a sorozatból)
A háztömböt az 1860-as években a budapesti Keleti pályaudvart építő olasz vendégmunkások számára építették átmeneti lakásoknak.
Lebontották 1973-ban.
3. Kisgyőr: Borsod-Abauj-Zemplén megyei falu, 1967 (részlet a sorozatból)
A falu lakói az ipari nagyvárosok, Ózd és Miskolc gyáraiba bejáró munkások.
Tanyasi iskola, 1967 (részlet a sorozatból)
Lakodalom Hartán, 1966 (részlet a sorozatból)
4. Az 1958-ban kivégzett Nagy Imre miniszterelnök és mártírtársainak ravatala az újratemetés előtt. 1989. június 16., Hősök tere
A lebontott Nemzeti Színház a Blaha Lujza téren 1965
5. Gimes Miklós újratemetése és egy zsidó temető véletlen egymásra exponálása, 1989
6. „Vészkijárat” – J.V.Sztálin szobra a múzeumi sarokban, 1990

Lomtár a padláson – Rákosi Mátyás, 1972
7. Árvíz a Tiszán, 1970 (részlet a sorozatból)
8. Merítési szertartás az ádventista keresztlőn Budapesten, 1971 (részlet a sorozatból)
9. Ima, é.n.
10. Úton, é.n.
11. Úton, 1974
12. Falusi temetés, 1967

Egyéb tevékenység:

A Magyar Sajtófotó Pályázat és Kiállítás szellemi atyja, ötletgazdája és harminc éven át – kisebb megszakítással – a kiállítások rendezője

Könyvek, katalógusok:

1984 *Folklore in Hungary*
1993 *Az Országház*
1995 *70 éves a Magyar Rádió*
1997 *Eck Imre*
1999 Fotótár kötete: *Szalay Zoltán*
2004 *ILYENEK VOLTUNK. Magyarország elmúlt 50 éve*
2007 *Visszapillantás. 25 éves a Sajtófotó kiállítás, szerkesztés*
2009. *Határnyitás 1989. A XXVII. Magyar Sajtófotó Kiállítás kísérő kiállításának katalógus*
képszerkesztés

Társadalmi megbízatások:

A MÜOSZ tagja (1958-tól)
A Magyar Fotóművészek Szövetsége tagja (1967-től)
A Bálint György Újságíró Akadémia fotótanszakának vezetője (1978–1981)
A Fiatal Fotóriporterek Stúdiójának vezetője (1980–1990)
A MÜOSZ fotóriporteri szakosztályának elnöke (1999–2004)
A MÜOSZ választmányának elnöke (2002–2004)
Nemzeti Kulturális Alap, a Fotóművészeti Kuratórium kurátora (2004–2008)

Elismerések, kitüntetések:

1962 Magyar Fotóművészek Szövetsége Aranyérme
1975 Magyar Rádió Elnöke Nívódíja
1977 Magyar Televízió Elnöke Nívódíja
1986 Munka Érdemrend ezüst fokozata
1989 Magyar Hírlap: „Az év újságírója”
1995 Köztársasági Érdemrend kiskeresztje
2000 Táncsics Mihály-díj
2000 Pulitzer-emlékdíj
2005 Magyar Fotóművészek Szövetsége életműdíja
2008 Köztársasági Érdemrend tisztii keresztje
2012 A Szabad Sajtó Alapítvány díja
2012 A MÜOSZ Aranytoll díja

13. Triptichon, 1968 (részlet a sorozatból)

14. Zsidó sírkő, református fejfa, török sírok a Budai Várban, é.n.

15. Krucsay-oltár, Nyírbátor, minoriták templom, 1731, é.n.

16. Barokk Krisztus-fej, é.n.

Ingázók, akik naponta kétszer tették meg az utat lakóhelyük és Budapest között, 1964 (részlet a sorozatból)

17. Ingázók, akik naponta kétszer tették meg az utat lakóhelyük és Budapest között, 1964 (részlet a sorozatból)

18. Gustav Mahler–Fodor Antal: „Gyermek-gyászdalok” – Balaton Regina, 1987

19. Zolnay László által talált gótikus szoborleletek a Budai Várban és a lovagfej kiállítva, 1974

20. Mozaik, é.n.

21. Algyő, é.n.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

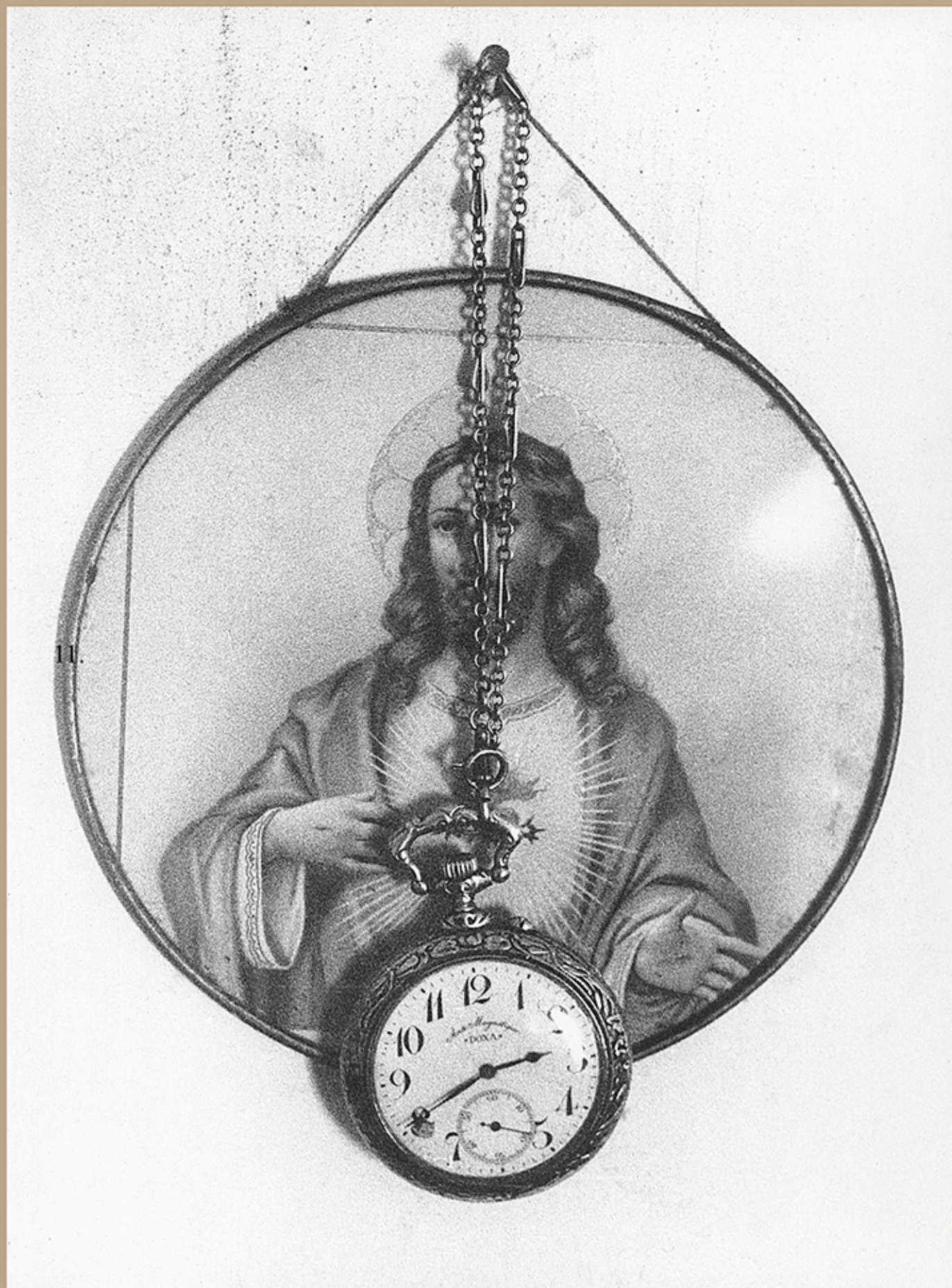
10.

11.

14.

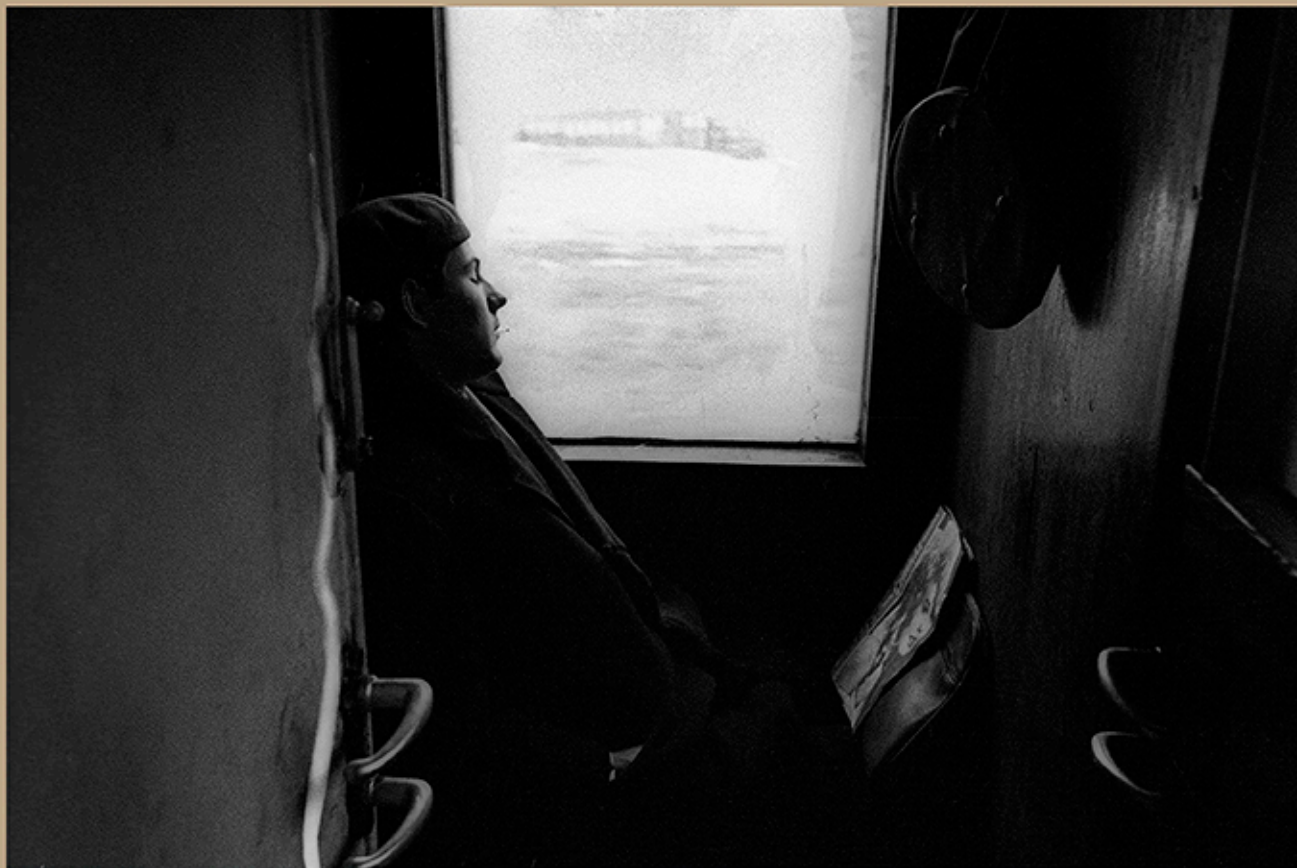
15.

16.

17.

19.

20.

21.

Horváth Dávid

MEGHÍVÓ

A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség
szeretettel várja híveit és barátait

2020. augusztus 30-án, vasárnap 16 órakor

(1038 Budapest, Mező utca 12.)

a Mindennek megszabott ideje – volt

In memoriam Horváth Dávid

(1948 – 2017)

című kiállítás megnyitójára.

A Balogh Rudolf-díjas fotográfus tárlatát
Kincses Károly fotómuzeológus rendezte, és
Murányi Gábor publicista nyitja meg.

Énekel Murányi Márta, Murányi Eszter és Lelovics Melinda.

A képeket gondozta és a kiállításra előkészítette Felicides Ildikó és Lab4art Kft.

Mátság-fotósként tartanak számon, mert a társadalmi deviencia felmutatása a célom – cigányokat, hajléktalanokat, betegeket, drogosokat, fogyatékosokat, az élet veszteseit fényképezem, hogy tudatosítsam a létezésüket –, és hogy a képek nézőiben tudatosodjék: mi mindent kell megváltoztatni, hogy megszűnjenek a társadalmi különbségek. A Bálint György-i ars poeticát így formáltam a magam képére: felháborodom, tehát fényképezek. Kizárólag az emberek küzdelmeinek és gyötrelmes mindennapjainak kendőzetlen ábrázolása tölt el szakmai örömmel. Szegények és megalázottak mindig voltak – és félő: lesznek is –, tehát biztos lehetek abban, hogy még sokáig nem maradok *téma* nélkül. Sokáig hittem abban, hogy a fotó, a sajtó, a nyilvánosság felhasználható nemes célokra. Kezdetben olyan naiv voltam, hogy azt hittem, ha lefényképezek egy hajléktalant, s megjelentetem a képét az újságban, az illetékesek a fejükhöz kapnak, s azonnal adnak neki egy lakást. Úgy véltem, a fotónak küldetése van, s ha felmutatja a társadalmi igazságtalanságokat, a bajokat, képes változtatni a cinikus világon. Most már pesszimista lettem, de abban hiszek, hogy a kiállításlátogató, aki a fotóimat látva részvétet érez a képek modelljei iránt, nemesebben, megisztulva távozik, és talán jobb emberként, mások iránt érzékenyebben él tovább.

(Horváth Dávid: *Szubjektív önéletrajz*, elhangzott a Cultiris Galériában a *Tekintetek* című kiállításon 2011. december 20-án.)

Mindennek megszabott ideje - volt

In memoriam Horváth Dávid (1948 -2017)

HORVÁTH DÁVID

1948. december 21-én született Kiskunlacházán, majd Albertirsára költözött családjával, itt kezdett fényképezni 1966-tól. A középiskola után Budapestre jött. Ágybérletben élt, a Révai nyomdában, színházban, hanglemez-stúdióban dolgozott, közben amatőrként fotografált.

1971-től a Fényszöv reklám-műszaki részlegén volt segédmunkás, 1974-ben fényképészszakmunkás-vizsgát tett, és fotóriporter lett az Ország-Világ hetilapnál, ahol annak megszűnéséig, 1992-ig dolgozott.

1974-ben a MŰOSZ (Magyar Újságírók Országos Szervezete) tagja, majd 1977-ben a Fiatal Fotóművészek Stúdiója alapító tagja lett. 1977-ben elvégezte a MŰOSZ újságíró-iskoláját kulturális újságíró szakon, majd a Marxista-Leninista Esti Egyetemet.

1982-től a Magyar Fotóművészek Szövetségének, 1983-tól a Művészeti Alapnak és jogutódának, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, 1989-től a Magyar Fotóriporterek Társaságának és a MUOSZ fotóriporter szakosztályának tagja volt. 1992 és 1996 között az Esti Hírlap főmunkatársa volt.

Sajtfotókat, illetve főként szociografikus jellegű fényképeket készített, képriportjai közül a legsikeresebbek munkásokat, csöveseket, cigányokat mutatnak be. 1981-ben nagyobb sorozata készült a rockkoncertek világáról és a csövesekről. Kiváló anyagot készített a különböző vallások hazai hívőiről is. Szakmai példaképei Féner Tamás, Korniss Péter, Diana Arbus voltak.

Élete utolsó húsz évében több súlyos betegséggel viaskodva is dolgozott, és őrizte a szociotó fotografománnyát. Ebben az időszakban készítette művészek, közemberek szemét megörökítő *Mágikus szemek* című sorozatát.

2017. január 31-én halt meg. Horváth Dávid és felesége, Valachi Anna hamvait a békásmegyeri templom hársfái őrzik.

Szakmai díjak:

Szocialista Kultúráért, 1983

Sajtfotó 2005, Emberábrázolás-portré kategória I. díj

Balogh Rudolf-díj, 2006

Kiállítások:

1973 Bemutakozás – első önálló kiállítás (Arany János Múzeum, Nagykőrös)

1983 Leltár (Liget Galéria)

2001 Életmű-kiállítás (Művészetek Háza, Pécs)

2002 Mágikus szemek (Mai Manó Ház) – válogatott szociotó

(Csokonai Művelődési Ház,

Budapest)

2003 Istenfélő cigányok 1978–1990 (Cigány Közösségi Ház, Újpest)

2009 „Képes krónika a rendszerváltásról – ahogyan én láttam” (Újpesti Galéria)

2010 Húsz év után. Országról, gyülekezeetről (békásmegyeri evangélikus templom)

2011 Tekintetek (Cultiris Galéria, Örkény István Könyvesbolt)

Képek:

1. Bányászok (kép az oltárfalon)
2. Bányászok 5
3. Bányászok 4
4. Ablak (1993)
5. Cigányhegedűs (1974)
6. Cigány apa és leánya (1977)
7. Cigány anya és fia (1987)
8. Cigánymise I (1977)
9. Grimasz (1977)
10. Cigánymise II (1982)
11. Cigány anya és gyermeke (1982)
12. Hít
13. Kábulat
14. Juhászbojtár (1975)
15. Kislány csirkével (Szék, 1974)
16. Rock – Miért rossz, ha nekem jó? (1980)
17. Kőbányai világos (1980)
18. Menyasszonytánc (1980)
19. Mozgásában korlátozott
20. Kertész Ákos író
21. Börcsök Enikő színésznő (2002)
22. Petri György költő
23. Plakátháború (1990)
24. Donáth László evangélikus lelkész
25. Szemek
26. Szemek 2
27. Öreg a szekéren (1974)
28. Nyíregyháza
29. Szemek 6
30. Szemek 3
31. Szemek 7
32. Szemek 4
33. Szemek 5
34. Százéves (2004)

A kiállítást rendezte: Kincses Károly fotómúzeológus

Megnyitja: Murányi Gábor

A megnyitón közreműködnek: Murányi Márta, Murányi Eszter, Lelovics Melinda

A képeket gondozta, kiállításra előkészítette: Felicides Ildikó és a lab4art kft

A kiállítást a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség - 2020

Murányi Gábor

„Nézd meg, minden szem rám néz, rám, Horváth Dávidra”

Tárlatmegnyitó 2020. augusztus 30.

„Na, megcsináljuk a nekrológinterjút?” Több mint húsz éve fogadott ezzel a fejbekólintón provokatív kérdéssel Horváth Dávid, amikor hosszú telefonegyeztetések után meglátogattam. Feküdt az ágyában, mozogni alig tudott, újra és újra fájdalmasan felszisszent, amikor arrébb tolta zsibbadt lábát.

Az 1999 őszén felvett „nekrológ-interjú” elkészült, a következő év legelején meg is jelent. Dávidot közben megműtötték – főnixként feltámadt, s fotótémáit váltva dolgozott még majd másfél évtizedet, miközben a legválogatottabb betegségek, reménytelennek látszó kómás helyzetek sorából is felépült. S lett még életműtárlata, bitangerős képeiből válogatott külön kötete, lett „társszerzője” a Lázár Júlia fordította Prométheusz a sziklán című Ted Hughes-kötetnek. És lett Balogh Rudolf-díja és befejezetlen, mert befejezhetetlen sorozata a „lélekközelet”, a „mágikus” szemekről. Hogy most „csak” az itt is kiállított halottakat említsem: a cigarettafüstbe burkolódzó Petri György láthatatlan, az okuláréja mögül vigyázón-csodálkozó Esterházy Péter s a félholtan is érdeklődő Eörsi István szemeit.

Horváth Dávidot 2017 január utolsó napján, egy hónappal a 68. születésnapja után megváltásként érte a halál. Ezt a vigaszt kereső túlélő mondja, állításában azért nagyon is bizonytalankodva, hiszen látta, miként kapaszkodott az életbe – az utolsó pillanatáig.

E kiállítás megnyitójára készülődve elővettem azt a számomra emlékezetes beszélgetést, amely a Fotóriporter című lapban jelent meg, s arra jutottam, hogy ennél jobban ma sem tudnám megidézni Dávidot.

Képei ugyanis – bizonyosság rá az itt megtekinthető 33 pillanatsfelvétel – magukért állnak helyt.

Hosszabb-rövidebb részleteket olvasok fel tehát e két évtizeddel ezelőtti beszélgetésünkből, s időnként meg-megszakítva széljegyzetelném az egykor elhangzottakat.

Előljáróban néhány mentegetődző-magyarázó szót azért muszáj elmondanom. Dávidot még nem fotósként, legfeljebb fotóstanoncként ismertem meg a 70-es évek legelején, amikor az újságírásban magam is éppen csak tanonckodtam. Közös baráti társaságba keveredtünk.

Nem biztos azonban, hogy az újságírásban szerencsés dolog a barátság, a közelség – véltem én akkor, s lényegében gondolom ma is. Dávid erről, mint hamarosan kiderül, másképp gondolkodott. A munkában, talán a történészi látásmódom miatt a három lépés távolságot

1.

jobban szeretem, ezért is vettem rá magam nehezebben – nem vitás, Anna, Valachi Anna, Dávid felesége unszolására, biztatására, „életmentésre” való felszólítására – erre az interjúra. Amit persze – ezt is bevallom immár –, nem ilyennek terveztem. Dávid „provokációja” célt ért.

Magnó indul.

Az elmúlt hetekben, amikor csak találkoztunk, s magnó nélkül dumáltunk, mindig arról beszéltél: novemberben műtenek, s aztán végre dolgozni fogsz. Most meg mivel fogadtál?! Igazából miért érzed úgy, hogy ez életed záróbeszélgetése lesz?

Reménykedem persze, hogy felépülök, mégsem vagyok benne egészen biztos, mert hát eddig mindig jöttek az új és új betegségek. De jövőre, a második csípőprotézis-műtét után egészen biztosan jobban leszek. Nagy kérdés persze, hogyan sikerül az operáció, tudok-e majd annyit mozogni, guggolni, cipekedni, mint azelőtt. Hiába kezdek el újra fotózni, a betegségem miatt, sajnos, nem mehetek ezentúl a megszokott helyeimre. A cigányokhoz putrikba, otthontalanokhoz szállásra például már biztos nem, mert – a veseátültetésem miatt – most már életem végéig gyenge marad az immunrendszerem; még egy influenzától is rettegнем kell. Arról a képről, amelyik neked annyira tetszik – amelyen az az aszott mellű cigányasszony van –, tudnod kell, hogy neki a fotó készültekor már csak pár hete volt hátra. Fertőző tébécés volt. Éppen akkor jött ki a kórházból, amikor lefényképeztem. Nem tudtak vele mit csinálni, hazaengedték, legalább otthon haljon meg.

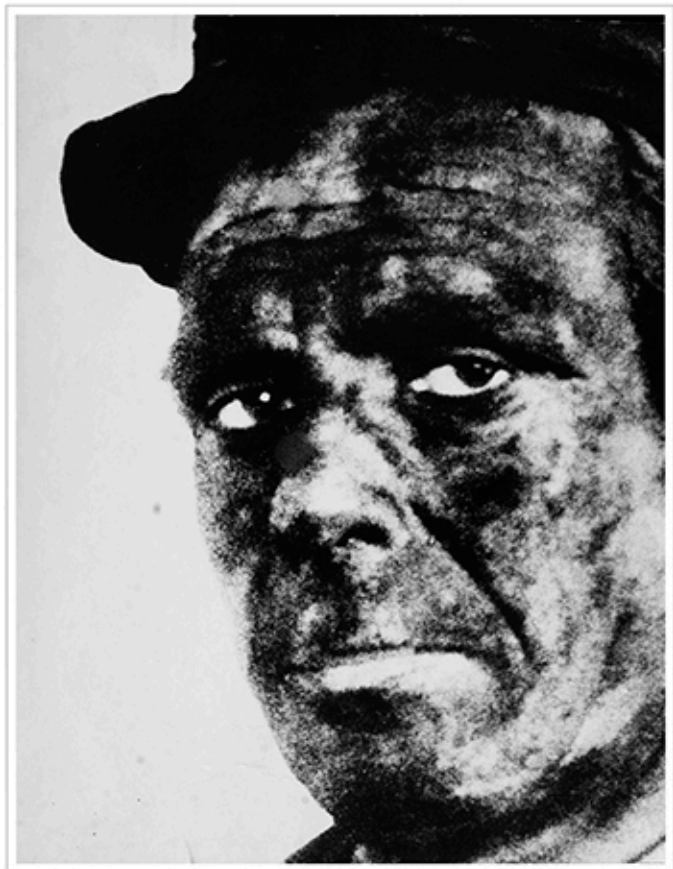
Mit mondjak, erős felütés, mint a következő kérdésből kiderül, nehezen tértem magamhoz. Szintre már gügyögő biztatás következett:

Dávid, az ember ismeri a váltás fogalmát! Ha putrikba nem mehetsz is, sok helyre azért majd mégis elmehetsz...

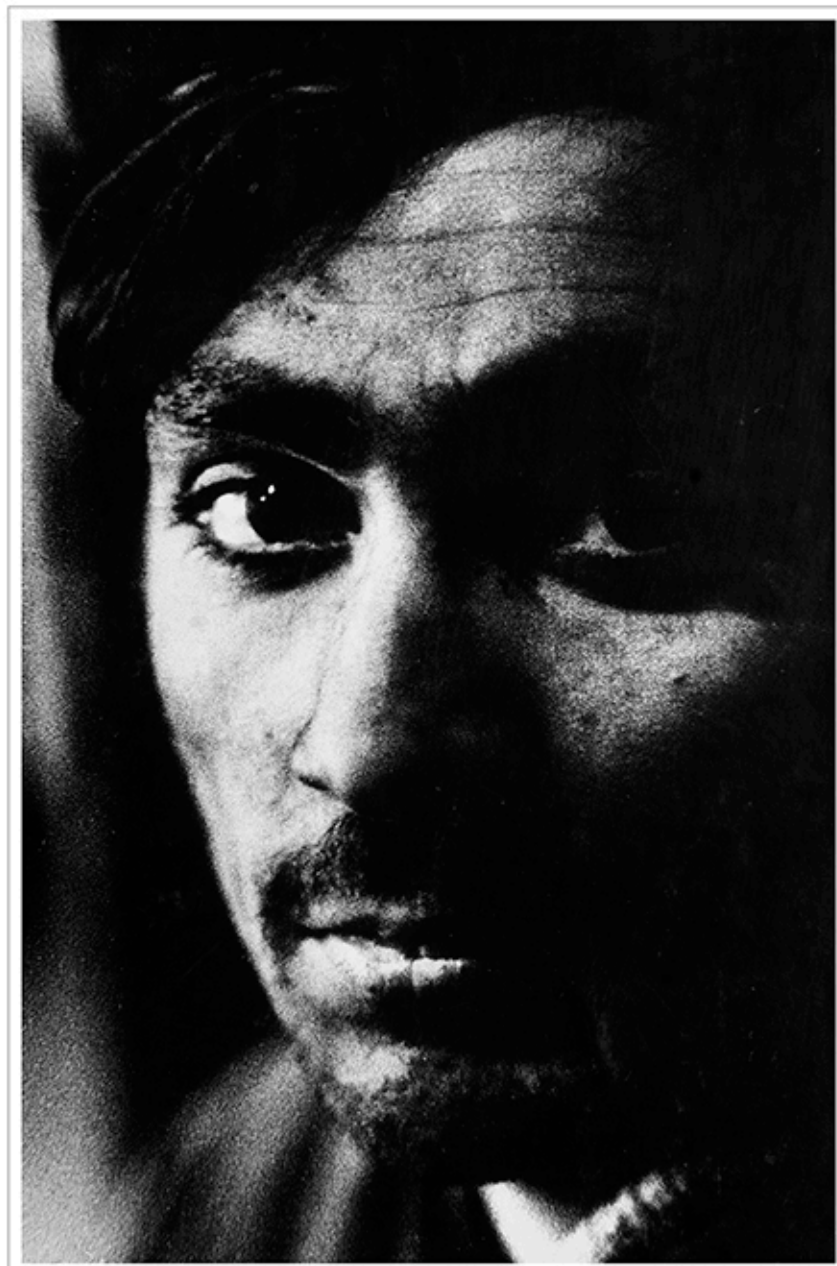
Amíg csak mankóval tudok lábra állni, addig ez teljesen elvont kérdés. Amikor majd, körülbelül január-február körül, újra járhatok, akkor nyilván intenzíven fogok ezen gondolkodni, igen. De még olyan távolinak tűnik, attól függetlenül, hogy kész a menetrend: november – műtét, karácsony – gyógytorna, február – gyógyulás, munkába állás, mondjuk... talán... képszerkesztőként valahol. Ha csak közben ki nem ugrik megint a beültetett protézis, mint már megtörtént, vagy nem jelentkezik valami új zűr... Na mindegy is, hagyjuk...

Ha „háromlépéses” vagyok, akkor csak valahol itt, ennél a közbevetésnél kezdődött volna ez az interjú:

2.

3.

Dávid, te, mint hangsúlyozod, mindig a pillanatok embere voltál, a rögtönzéseké. Még most sem akarsz előre tervezni, végig gondolni, mik jöhetnek szóba?

Dávid nem engedte kizökkenteni magát:

Miért tenném? A valóban jó képeimet tényleg intuitív alapon csináltam, s ma sincs fogalmam arról, hogyan készül egy *jó* kép. Előre csak azt tudom, hogy hova megyek. Ha nem fotózni indulok, akkor még gépet sem viszek magammal... Nyilván ezzel magyarázható, hogy én életemben nem tudtam még egyetlen jó sorozatot sem összeállítani. „Egyedi” képes vagyok; amiket itt, a paplanomra kitéve látsz, ezek mind egyediek, még akkor is, ha netán ugyanott és ugyanakkor készültek is. Jó sorozatot véletlenül sem lehetne belőlük csinálni.

Ehhez képest a cigánymise-, vagy a fogyatékosokról készített sorozatod szakmán túli visszhangot keltett...

Pedig mindkettőben csak egy igazán erős kép van, néhány másikat utólag választottunk hozzá. A „sorozataim” tervezetlenek, mondhatom úgy is, szerkesztetlenek.

Azt hiszem, ekkor adtam fel, hogy a beszélgetésünkéből „szabályos”, olyan újságcikkese interjú legyen. 1999-ben már tételesen cáfolhattam volna ezt az állítását a máriapócsi cigánymise, a Kábulat, a Rock-élet, a Csövesek, vagy a vallási közösségeket feltérképező sorozataival. Melyekhez joggal odasorolhattam volna a telibevakus kísérleteit. Ehelyett visszatértünk „civil”, baráti, évődőn fecsegő, csapongó és fel-felcsattanó önmagunkhoz.

Ha következetes vagy – provokáltam vissza –, akkor el kell jutnod addig, hogy egyetlenegy műalkotás végül is magába sűrítetheti a világot...

Igen. Azt hiszem, ha megtalálnám azt a képet, akkor bezárkóznék egy szobába, és életem végéig bámulnám...

Van bennem kis irónia, amikor azt mondom, hogy a saját képeidet is nagy kedvvel nézegeted. Mit szeretsz bennük? A verstömörségű teljességet...

Á, dehogy...

Az élményt, ami mögöttük van?

Hát, nem is tudom... Talán azt, hogy végső soron olyanok, mint én vagyok... Érzelmesek... Igen, talán ezt... Te nem úgy gondolod, hogy érzelmesek?

De, valóban érzelmesek... is...

4.

5.

Akkor jó... Szóval, hogy közel állnak hozzám ezek az emberek, ezek a képek, ez a képcsínálási mód, ez a riportfotó vagy... hogy nevezzem... a szociofotó keveréke, nem tudom pontosan, szóval ez a fajta realista fotó. Akik így fotóznak (vagy fotóztak), Cartier-Bresson, Féner Tamás, Korniss Péter (ők a szakmai példaképeim), meg talán André Kertész – őket nagyon tisztetem. Igaz, volt az életemben egy éles váltás, amikor elképesztően elegendő lett ebből a realista fotóból. A vakut letettem a földre, és alulról fölfelé villantottam az emberekre – én, aki addig évente, ha egyszer használtam, mondjuk egy-egy esküvőn, a vakut, s akkor is utáltam. És mégis ezt csináltam, mert megtetszett az idegenszerűsége – elsősorban Diane Arbus furcsa fotóinak a hatására. Ezekben a másféle képeimben talán a rejtett énem jött elő.

Már-már a szadizmus határáig jutottál el...

Ne viccelj! Miért ez a jelző jutott az eszedbe?

Talán mert alanyaidat magánéleti szituációikban bombáztad meg a vakufénnyel, s a kizökkent arcokat örökítetted meg.

Az így készült fotóim szerintem „csak” hidegek. És igen, csúnyák rajtuk az emberek. Annak a fiatalasszonynak, aki az esküvőjén megengedte, hogy lefényképezsem, fogalma sem volt arról – mellesleg eredetileg nekem sem –, hogy a menyasszonytánc pillanataiban a „számító hidegségét” fogom megörökíteni.

S a valóságban is ilyen volt az ara?

Nem tudom, engem ez akkor nem is érdekelt, csak az, hogy megtapasztaljam, mit lehet kihozni ebből a „hidegségből”. Ezen a képen a menyasszonynak a vakufénytől kicsit fölakadt a szeme, a ruhájára hulló ötszázforintosok – akkoriban a legnagyobb címletű bankjegyek – pedig még rá is erősítettek erre az „üzenetre”.

Lehet, hogy ez a „nem tudom”-ságod, ez a tudatlanság térített vissza korábbi énedhez, stílusodhoz?

Nem tudom... A „hideg” látásmód is bennem van, akár most is folytathatnám, sőt, lehet, hogy majd ilyen képeket fogok ezután csinálni...

Na ezt nem hiszem...

Magnó kikapcs. Merthogy akkor meg bekapcs., vagyis bekapcsolt az oral historys-énem, megpróbáltam elmeséltetni, hogyan is lett Dávidból fotós. Ezt, nagy vonalaiban, azt hiszem a jelenlévők tudják. Ha nem, az életrajzi adatokat bárki egy pillanat alatt lekattinthatja a wikipédiáról. Volt viszont egy közbevetett kérdésem, amellyel közös problémánkra, dilemmánkra vártam feleletet – talán feloldást is – arra, ami akkoriban korántsem csak kettőnket foglalkoztatott:

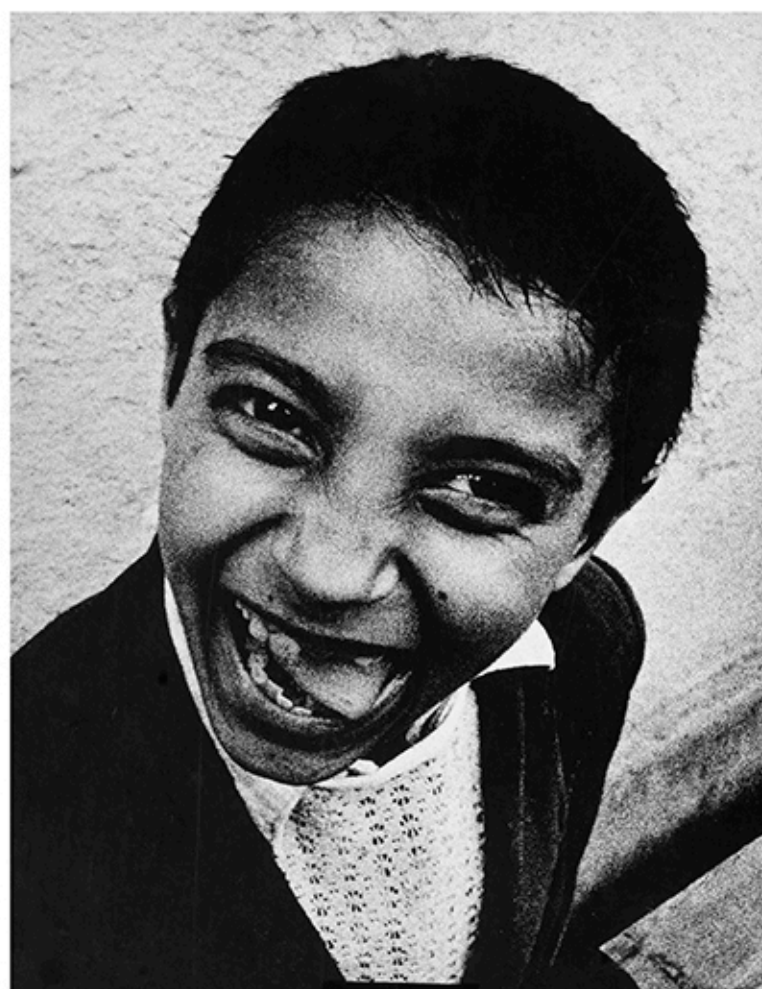
6.

7.

9.

Mondd, mennyire viselt meg, hogy miközben az Ország-Világ című, a Magyar-Szovjet Baráti Társaság lapjában különféle álesemények sorát örökítetted meg, egy másik, a való világban jártál egyre otthonosabban? A fontos képeid jóval kisebb nyilvánosságot kaptak, ha kaptak egyáltalán...

Kiállításokon szinte mind falra került. De azt megszenvedtem, amikor a főszerkesztőm, a nyolcvanas évek közepén kihagyta a jellegzetes templomfotót a falusi képriportomból, azzal a megjegyzéssel, hogy „Majd, ha kint lesz a vörös csillag a templom tornyán, akkor csinál az Ország-Világ valláspropagandát”.

Hogy alakult ki benned az a fajta tudatosság, amivel a témákat választottad? Mi izgatott?

Hittem a fotó társadalmi hasznosságában. Reméltem, hogy ha az illetékesek meglátják a képeimet, a szívükhöz kapnak, és segítenek a szerencsétleneken. Ezért mentem cigányokat, hajléktalanokat, szegényeket fotózni. Engem ma is mélyen felháborít, ami a cigánysággal történt/történik, ahogy kezelik, megalázzák őket, ahogy beszélnek róluk/velük. Ez egyszerűen elképesztő, ez – középkor!

Ennyire naiv lettél volna?

Ennyire. Volt egy képem – azóta sincs meg, sem a negatív, de még egy rossz kópia sem –, nos, erről azt gondoltam – és komolyan gondoltam! –, hogy ha majd meglátják, akkora lesz a felháborulás, hogy a világ rögvest megváltozik. De persze, mondanom sem kell, semmi sem változott.

Mi volt ezen a fotódon?

Egy cigány srác öltötte ki a nyelvét a világra, de úgy, ahogy azt azóta se láttam soha. Ezt a képet a cigány költő, tanár és miegymás Choli Daróczi József nagyon utálta, mert azt mondta: ettől még az is rasszista lesz, aki nem az. De hát a Choli – akit egyébként nagyon szeretek – sokszor viselkedett úgy, mint egy rossz tanácselnök. A Családi idill című képet is szét akarta tépni...

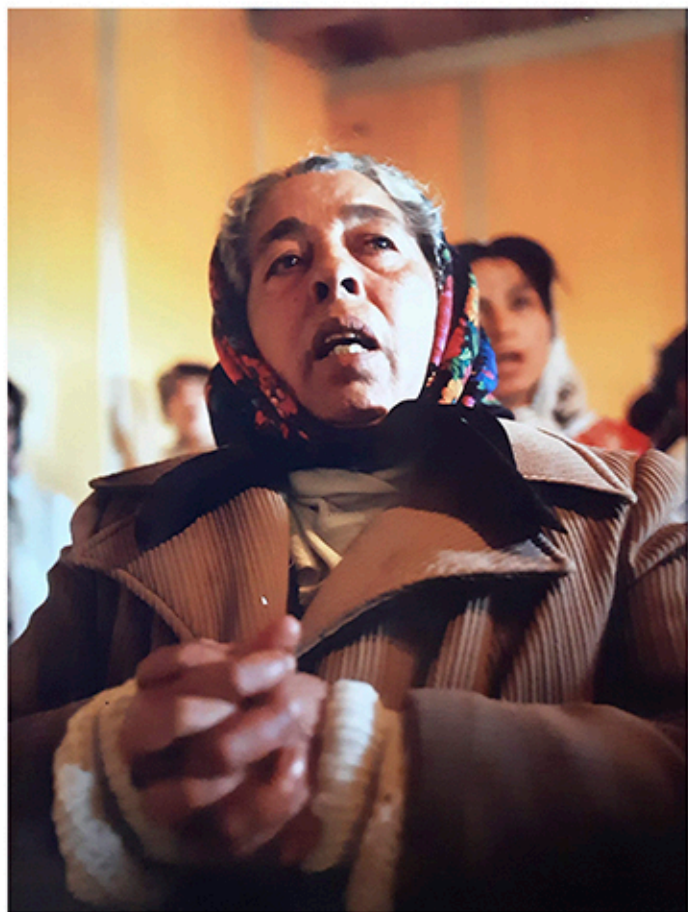
Azt, amelyiken az apa ölében ülő kisgyerek cuclisüvege egy sörösüveg?

Igen, a kisgyerek sört iszik, és a papa gyönyörködik benne. Erre mondta a Choli, hogy a kép rossz fényt vet a cigányságra, ami valószínűleg igaz – de hát ez a valóság.

Na, megint itt a három lépés távolság gubanca...

Merthogy, jegyeztem meg:

10.

11.

8.

Ezt a fajta hűvös kívülállást, így megfogalmazva, még nem hallottam tőled...

Pedig fényképezni csak kívülállóként tudok. Erre igen jellemző a keresztapaságom története. A hodászi cigánytelepen sokszor jártam Bálint B. Andrissal. Addig, amíg kívülálló voltam, sikerült néhány, szerintem szuper fotót csinálnom. Aztán amikor befogadtak bennünket, amikor én lettem a barát, a koma, akit azzal vártak: „jaj, de jó, megint itt vagy, gyere, egyél, igyál, fotózd le ezt, fotózd le azt”, és vittek ide-oda-amoda, és végül az egyik gyerek keresztapja lettem – onnantól fogva egyetlen épelméjű fotó sem sikeredett, csak emlékképeket gyártottam...

Lehet, hogy csak kívülállóként tudsz dolgozni, mégis van benned egy olyan képesség, hogy közben belül is vagy, s mintha nemcsak kívülről figyelnéd célpontjaidat, meg is szereted őket...

De az agyam kívül marad, tudom őket fotóalanyként látni, láttatni, akkor is, ha intimebben beszélgetünk. De ha egy határon átlépek, utána ez a kívül-látás már megszűnik.

Ha „csak” négyszemközt beszélgetünk, soha nem tettem volna fel, igen, fogalmazhatok úgy is, soha nem mertem volna neki feltenni a következő a kérdést. De hát ugye az újságíró, a fotókrónikás „kívülálló”, ha elég brachista, firtathat „magánügyeket”, ha már „nekrológgközeli” pillanatban vagyunk:

Mondd, Dávidom, az ellazulásodhoz, a „nagy pillanatra” való felkészülésedhez miért tartozott hozzá az önsorsrontás?

Ez tényleg fontos, ezen kábé másfél év óta, mióta a betegszobába vagyok zárva, rengeteget gondolkozom. Mit, hogyan csináltam jól, de főleg rosszul, és gyengülő teljesítményemért mennyire volt felelős az életformám és a súlyosbodó betegség? Különösen életbe vágó kérdés ez, ha az ember Bálint B. Andrásal dolgozott együtt – sajnos már csak múlt időben mondhatom, Andris már nem él –, hát vele végső soron egész életünket a kocsmában töltöttük. Ott találtuk ki a riporttémáinkat, onnan indultunk, oda érkeztünk, a barátaink is ott találtak meg bennünket. Én ugyan, mint vesebeteg, csak tizedannyit ittam, mint ő. Mindenesetre tény, hogy ha én nem ilyen életformát élek, hanem tudatosabban dolgozom, akkor ötvenezereszer több riportútra mehettem volna el, többet dolgoztam volna, s ma sokkal több fotóm, ergo: jó fotóm lenne. Akkor több könyvünk jelenhetett volna meg, mint így, és sokkal több kiállításon vehettem volna részt.

Erre megint „lecsaptam”:

És szerinted, ha másképp közeledsz a „témádhoz”, a legjobb fotóid akkor is megszülettek volna?

Ezek valószínűleg csak így születhettek meg, azáltal, hogy olyan életet éltem, amelyet. Mert a legjobb fotóim nem hazudnak. Az van bennük: odacsodálkoztam és exponáltam. Amikor a kép készül, abban a pillanatban fogalmam sincs, hogy hogyan, csak megérezem: az a kifejezés, az a mosoly, az a tekintet, az most fontos, vagy nem. Ezt nem tudom előre megtervezni.

Persze. De akkor csak attól az apróságtól kell eltekintenünk, Dávidkám, hogy sehová sem véletlenül mentél, hogy előtte napokon, heteken keresztül arról beszélgettél, hogy mi várhat rád ott, vagy hogy ugyanoda elmentél ötször, hatszor, hogy felkészítsd magad arra az egyetlen pillanatra...

Akkor is intuitív maradtam! Az egész létezésem nem volt tudatos! Itt van például a Cigányhegedűsöm, amit Erdélyben, Széken készítettem, még 1974-ben. Ő volt a kontrás... és egyedül neki, a cigány fiúnak nem volt a Korniss fotóiról oly jól ismert szalmakalapja. Erre már akkor fölfigyeltem, amikor beléptem a táncházba. Aztán közvetlenül a zenészek mellé ültem, kattogtam, s egyszer csak ez a kontrás fiú nagy-nagy szeretettel rám nézett, én is vissza rá, így találkozott a tekintetünk, exponáltam – ennyi, megvolt. Ne mondd, hogy egy ilyet lehet tervezni!!!

– csattant fel Dávid. Ennek hő- és hangfokát írásban csupán három hangsúlyos felkiáltójellel érzékeltethetem. Újabb, a végső visszavonulásom következett:

Tudod mit, már csak egy kérdésem van: mit jelentenek neked a szemek?

Na, hát ez az!!! – **megint három felkiáltójel!** Most jöttem rá, szemeket fogok fényképezni, már régen akartam. A szemek jelentik a legtöbbet nekem. Nem véletlen, hogy szinte valamennyi sikerült képem portré, és azokon is a szem az, ami dominál. Biztos van bennem valami, hogy így néznek rám. Nézd meg, minden szem rám néz, rám, Horváth Dávidra, s rajtam keresztül arra, aki nézi a képet – általam.

13.

17.

15.

14.

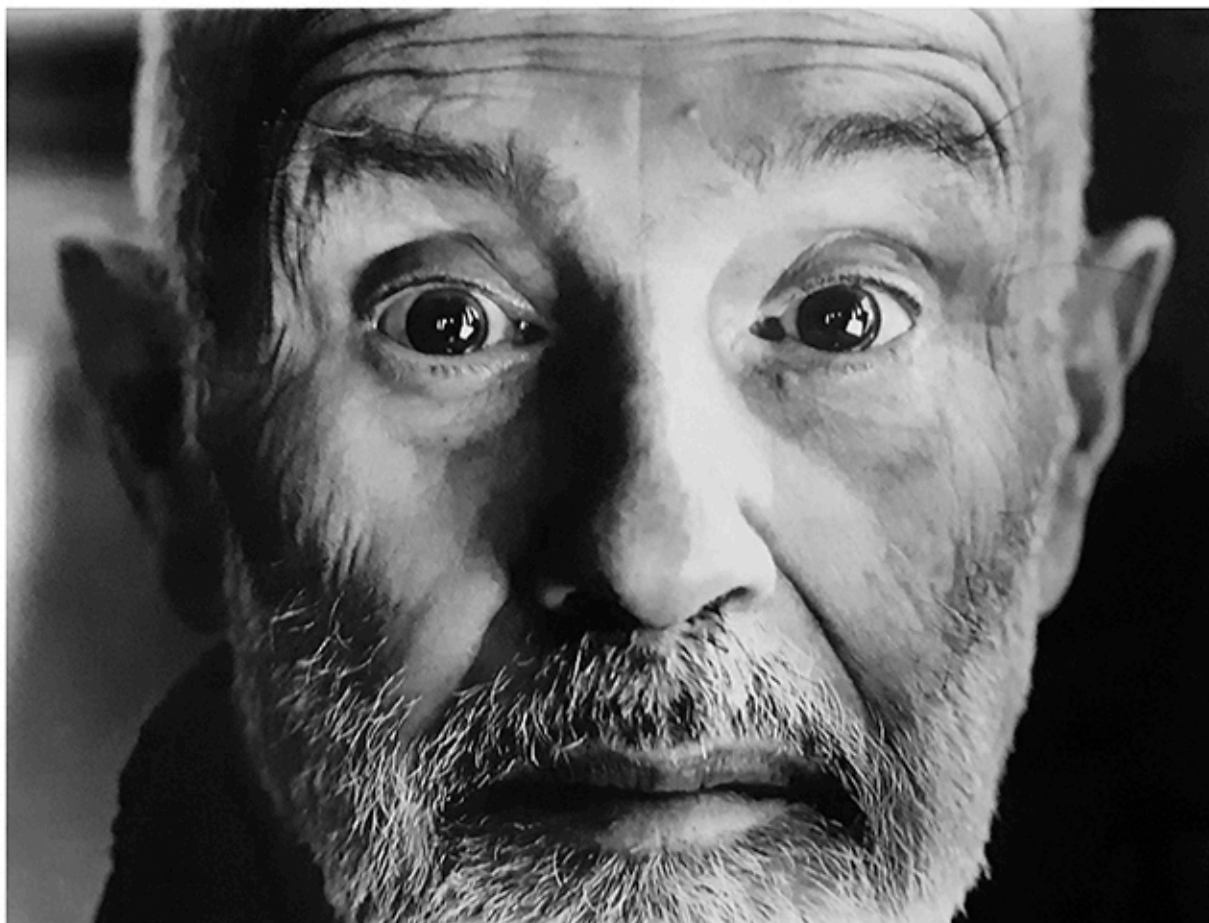
19.

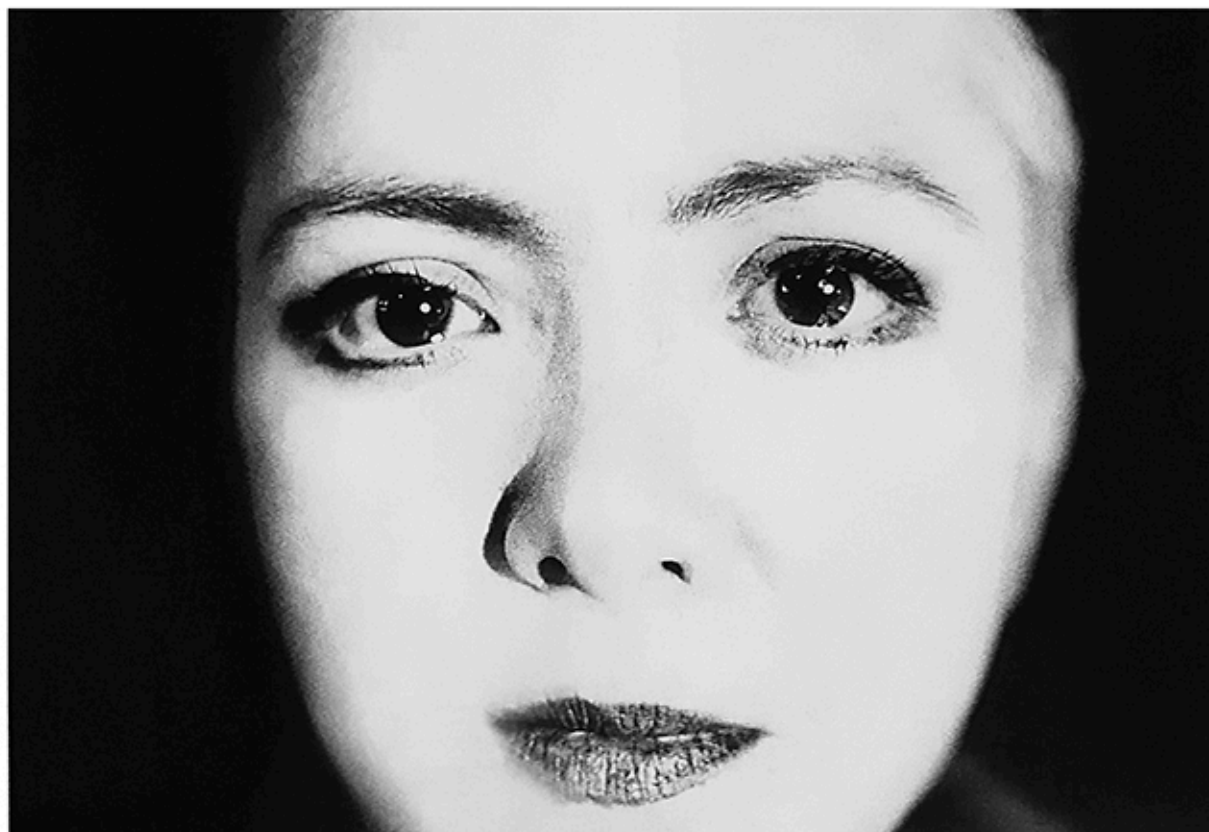
18.

20.

21.

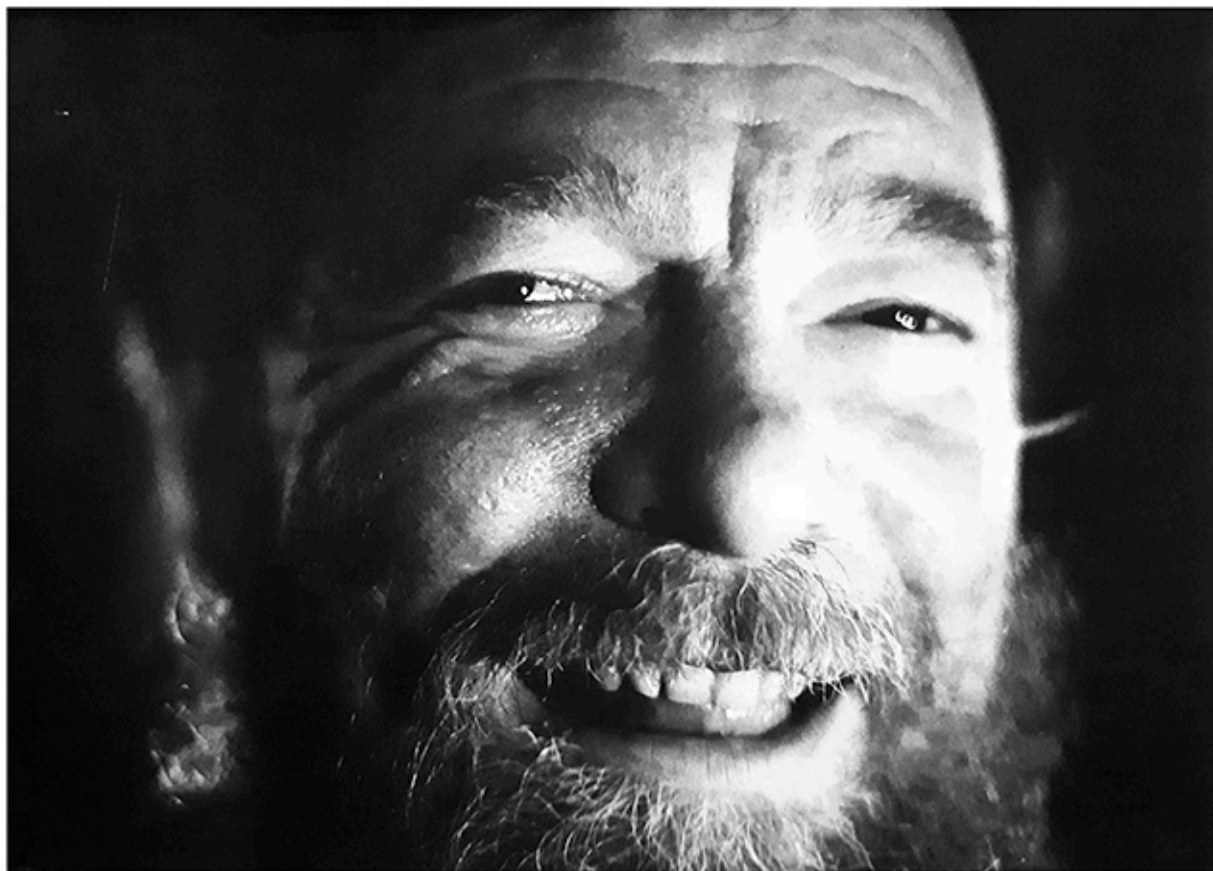
22.

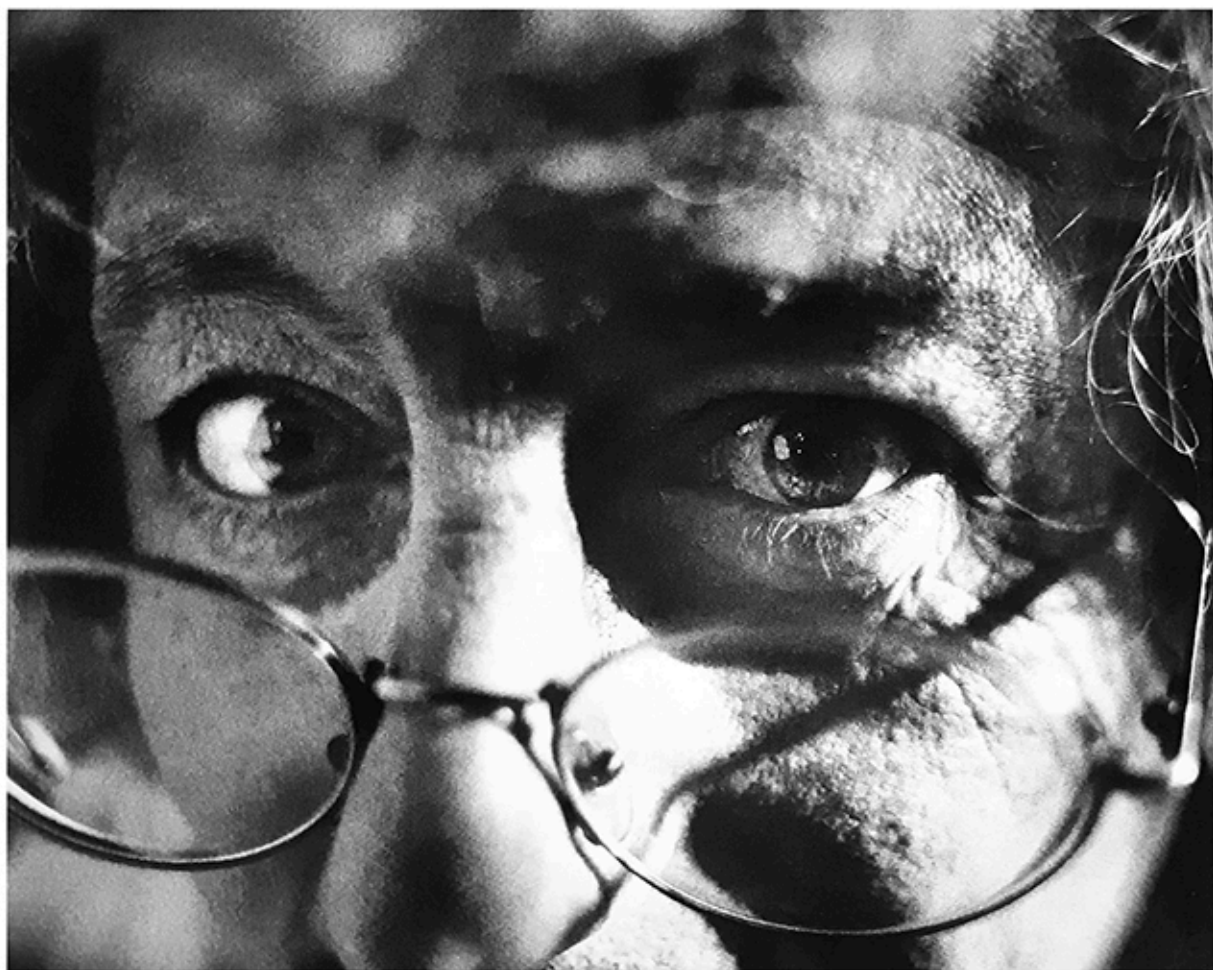
23.

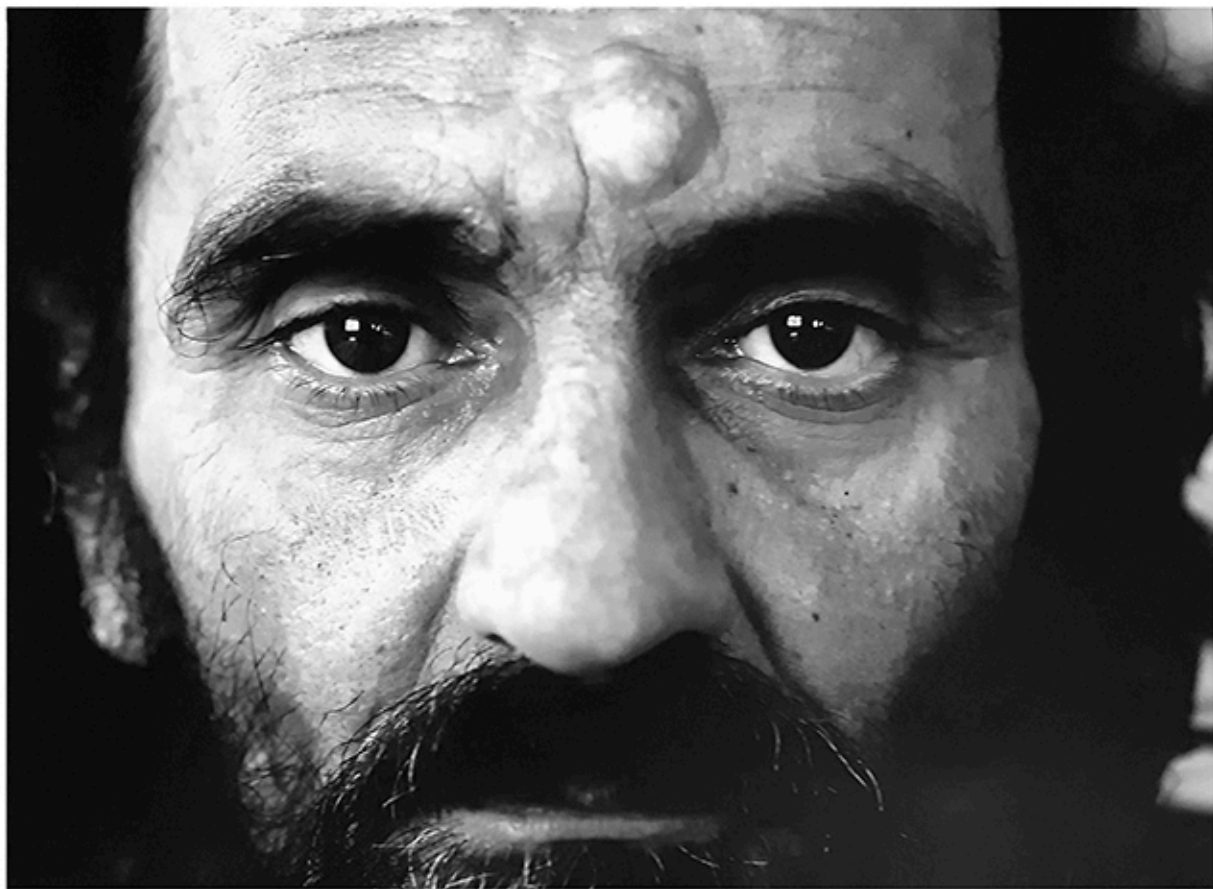
24.

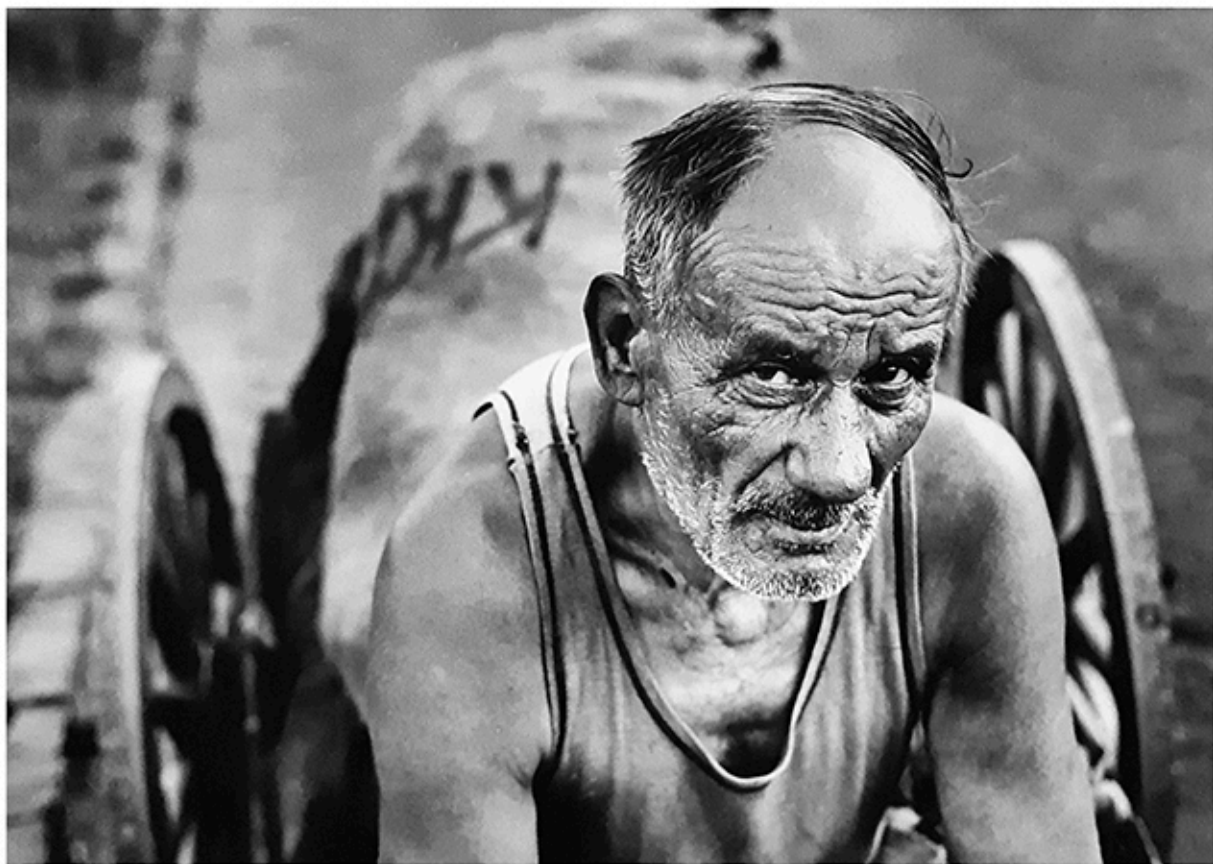
25.

26.

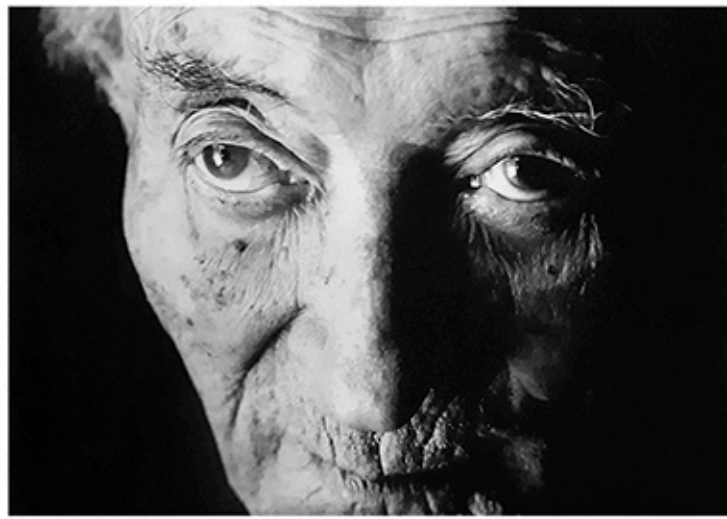
27.

30.

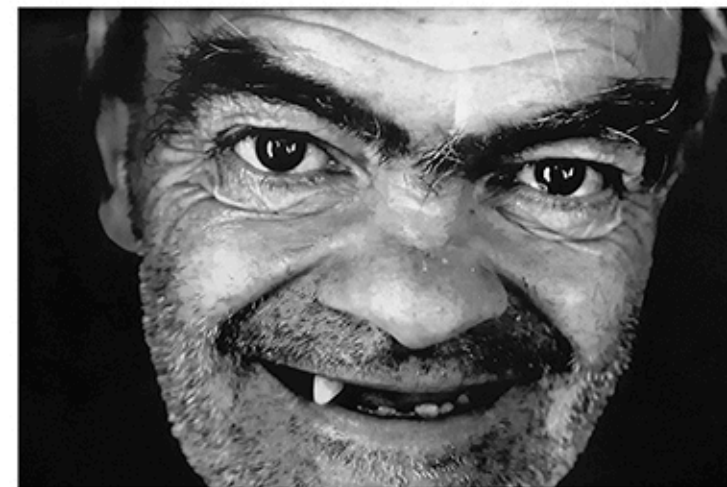
31.

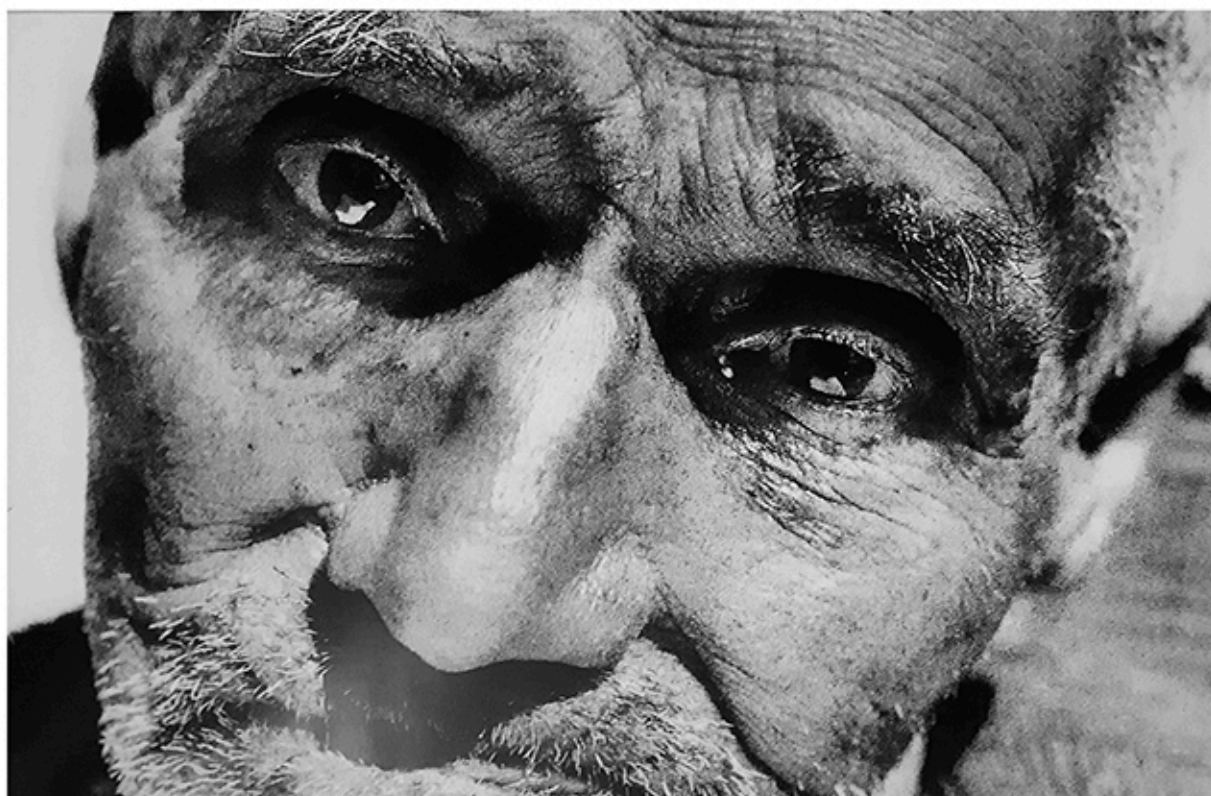
32.

33.

34.

Szebeni András

MEGHÍVÓ

A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség
szeretettel várja híveit és barátait
2021. május 30-án, vasárnap délután
a békásmegyeri evangélikus templomba
(1038 Budapest, Mező u. 12.)

15 órakor

Kondor Ádám: Meditációk I–V.
Előadja **Radnai Tamás** orgonaművész

16 órakor

Mindennek rendelt ideje – volt
In memoriam Szebeni András
(1946–1921)

Boldogok, akik házában laknak...

címmel a Balogh Rudolf-díjas fotográfus
1983–1986 között magyar szerzetesrendek
életéről készített képeiből nyílik kiállítás.
A tárlatot **Kincses Károly** fotomuzeológus, kurátor
és **Donáth László** lelkész nyitja meg.

Az alkalmakra a belépés ingyenes,
önkéntes adományaikat jó szívvel fogadjuk.

Kérjük, hogy a járványügyi szabályokat mindenki tartsa be.

A kiállítást támogatta a

Nemzeti Kulturális Alap

Mindennek rendelt ideje - volt

Boldogok, akik a házadban laknak...

In memoriam Szebeni András fotóművész

Szebeni András fotóművész

Budapesten született 1946. április 30-án. A Madách Gimnáziumban **Bíró Yvette filmklubjában** érzett rá a képiség fontosságára. 1964-ben a **Budapesti Fényképész Szövetség**nél helyezkedett el, közben 1966-ban fényképész szakvizsgát tett. Később művészettörténet-filozófia szakon diplomázott. 1972-től 1991-ig a **Nők Lapja** című képes hetilap fotóriportere, majd főmunkatársa és rovatvezetője lett. 1991 és 1993 között a **Playboy** magyarországi kiadásának művészeti igazgatója volt.

1973-tól a **MŰOSZ**, 1978-tól pedig a **Magyar Fotóművészek Szövetségének** és a **Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének** a tagja.

1973 és 1979 között a Magyarországon kihalóban lévő mesterségek művelőit örökölte meg – *Mesterségek dicsérete* című kiállításán mutatta be felvételeit.

1978-ban több hónapot töltött Thaiföldön: a buddhizmusról, a kábítószerfüggőségről és kezeléseikről készített felvételeket. (*Angyalok városa* című kiállítása.)

1981 és 1983 között a magyar elmegyógyintézeteket fotografálta, képei a Magyarország felfedezése sorozatban a *Téboly, terápia, stigma* című kötetben jelentek meg.

A *Boldogok, akik házadban laknak* című albumában az akkoriban (1983-1986) fellelhető négy magyarországi szerzetesrend kolostorainak a világát térképezte fel, a kötet a Corvina kiadó gondozásában jelent meg; majd a nyolcvanas évek végén a hazai reformátusok életét fotózta. (Tudvalelvő, hogy a Kádár-kori Magyarországon ez nem volt természetes témaválasztás.)

Közéletibb, politikai érzékenységet is sejtető oldalát mutatta meg a *Vajszínű árnyalat 1988-* című kötetében, amely a magyar és kelet-európai rendszerváltás eseményeit örökíti meg – Esterházy Péter kísérszövegével.

Az 1990-es években több albumot adott ki híres és kevésbé híres emberek rendhagyó portréiból (*Arctérképek, Vallomás, Dimarco-változatok, Női vonal, Hölgyeim és Uraim*).

1990-ben alapítója volt a **Magyar Fotóriporterek Társaságának**, 1990 és 1995 között pedig főtítkárhelyettese, illetve ebben az időszakban a **Magyar Fotóművészek Szövetségének** elnökségi tagjává választották. 2005 és 2010 között a **Hortobágyi Nemzetközi Művésztelep** fotóművészeti tagozatának művészeti vezetője volt. 2015-ben megalapította a Szebeni Műhelyt, amelynek haláláig művészeti vezetője.

Három kötete jelent meg a **Budapesti Kamaraszínház** belső, „zegzugos” életéről – szakítva az addigi hagyományos színházi fotó sablonjaival. (*Bevilágítás, Egy szerelem három éjszakája, Szín-darabok*) A *Hídregény* (2007) című album a Köröshegyi völgyhídnak a születését mutatja be.

2013-ban jelenik meg az *LGT- Etűdök kamerára és három helyszínre* (Presser Gábor jegyzeteivel) fotóalbum, amely a Locomotiv GT zenekar 2013 februári koncertjeire készült. A zenekar életéből három fontos történetet mutat be a fotós: *Tabán*, 1979; *LGT-show*, 1980; *Nyugati búcsú*, 1992) Műveit a közönség több mint ötven egyéni kiállításon láthatta, könyveinek a száma meghaladja a negyedszázadot. (Ezek közül jónéhány könyvészeti díjat is nyert.)

Balogh Rudolf-díjas (1995), **MŰOSZ Aranytoll-díjas** (2006), a **Magyar Köztársaság Érdemes Művésze** (2006) **Fotóriporteri Életmű - díjas** (2019).

Egész pályájára jellemző – a rendkívül magas szintű technikai kivitelezés és igényes témaválasztás mellett – a társult művészetekkel és tudományágakkal való szoros kapcsolat. Az irodalom, a színház, a zene, a néprajz, a pszichológia és a fotográfia egymást erősítő hatásával ér el nem csupán esztétikai, hanem intellektuális hatást.

2020. augusztus 16-án adta fel évekig tartó küzdelmét a rákkal.

Számos köz- és magángyűjtemény őrzi fotográfiáit (**Magyar Fotográfiai Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár, a Körömdi-Csák 20. századi Magyar Fotográfiai Gyűjtemény**). 26 felvételét a **New York-i Metropolitan Múzeum** válogatta be gyűjteményébe

Kincses Károly

Ég és föld

Hosszú évtizedek óta most vagyok az első olyan Szebeni-kiállításon, ahol ő nincs jelen. És mindjárt sokkal nehezebb is a dolgom, mert ahol András megjelent, ott pillanatok alatt átrendeződtek köré a mágneses erővonalak, betöltötte a teret, maga felé fordította – akarva és akaratlan, többnyire akarva – a figyelmet. És én eközben a szelárnyékában kedvemre hódolhattam kedvenc tevékenységemnek, félrehúzódva, igazi mizantrópként biggyesztgethettem a szám sarkát. Hogy ezek az emberek milyenek és pfujj, és hogy mit keresek én itt, mikor a barlangomban olyan jól elvagyok, mennyi dolgom lenne, és most itt lopom a napot...i tak dajse. Ehelyett most itt állok önök előtt és szerepelek, és mondom a magamét. Egyetlen mentségem, hogy Szebeni szócsöveként, helyette beszélek, helyette mutatom meg az ő képeit, és próbálkozom azzal, hogy ezek a fényképek ne csak a négy magyarországi szerzetesrend csaknem negyvenesztendő akkori mindennapjairól szóljanak Önökhöz, hanem alkotójukról is.

Mert Szebeni András elment, itthagytott minket, pedig még maradhatott volna. Elment, de hátrahagyta képeit, és bennünk, akik ismertük, itt maradt még a szellemisége, személyisége, a vele kapcsolatos történetek tucatjai, és maradt a feladat is, hogy ameddig tudjuk, ameddig lehet, működtessük helyette a Szebeni-birodalmat. Ki-ki a maga módján tegye a dolgát.

Én ezt tettem most. Kinyitottam egy 1988 óta lecsukott ládát, és kivettem belőle 50 darab fényképet, hogy megmutassam ebben az ihletett térben, csupa olyan embernek, akik szépek még nekem, a mizantrópnak is. Mert tudják: szép az, ami érdek nélkül tetszik. És tegye fel a kezét, akit valamilyen érdek mozgatott, hogy idejöjjön, itt legyen... Na látják. Szépek vagyunk mi itt mindannyian. És ha már eljöttünk ide, engedjük be magunkba a képek üzenetét, ami nem egy, hanem mindenkinek egy, azaz sok. Nekem például az járt a fejemben, míg az üres templomtérben egyedül válogattam, rendeztem Szebeni András képeit, hogy milyen kapcsolat fedezhető fel mű és alkotója között.

Hogy az elvonulni a világtól,
egy célnak szentelni életünket,
a Valami örök keresése
és eközben folytonosan igyekezni jobb emberré válni... ezek legalább gondolat kísérletek formájában többé-kevésbé bizonyíthatóan megfordultak mindannyiunkban már.

És ha ezeket a premisszákat behelyettesítjük Valamivel (Valakivel), és ez szab irányt az utunkon, akkor két dolog történhet:

Elvonulni, elhúzódni a nyüzsgéstől, egy célnak alárendelni az életünket, Valamit keresni, és eközben saját emberi minőségünket furton-furt javítani, akkor lehetünk alkotó ember, tudós, művész vagy filozófus.

És elvonulni... egy célnak rendelni... Valakit keresni... jobba válni... Ha ebbe a képletbe Istent helyettesítjük be, akkor lehetünk szerzetesek.

Szerzetesnek lenni, elvonultan élni, Istent keresni, igyekezni jobba válni... ez az inkább örök kételkedő, sztoikus, hedonista, csak magában hívő, félig zsidó Szebeni Andrást érthetően nagyon érdekelte, vonzotta. Intellektusát, agyát megmozgató, érzékeit zsigeri szinten megbizsergető dolog volt számára. Ezért is járt 1983-tól három éven keresztül a piarista, ferences, bencés szerzetesek nyomában és ezért fényképezte a Szegény Iskolanővérek mindennapjait. Akkor, amikor ez a dolog –mondjuk így – ideológiailag kényes, érzékeny területnek számított.

Szebeni és a szerzetesek. Élettörténetét, a vele megesett vagy róla mesélt történeteket ismerve, első megközelítésre ég és föld. De miként az ég nincs föld nélkül, Szebeni András életművének ez a szegmense is szerves része a személyiségének és az ábrázolt téma mellett, sőt inkább azon túl, róla szól leginkább. Én ezeket gondoltam, miközben képeivel bíbelődtem, hogy létrejöhessen ez a kiállítás a templomtérben, és azért beszéltem ennyit, hogy a képek mellett egy kicsit ő is itt lehessen most velünk.

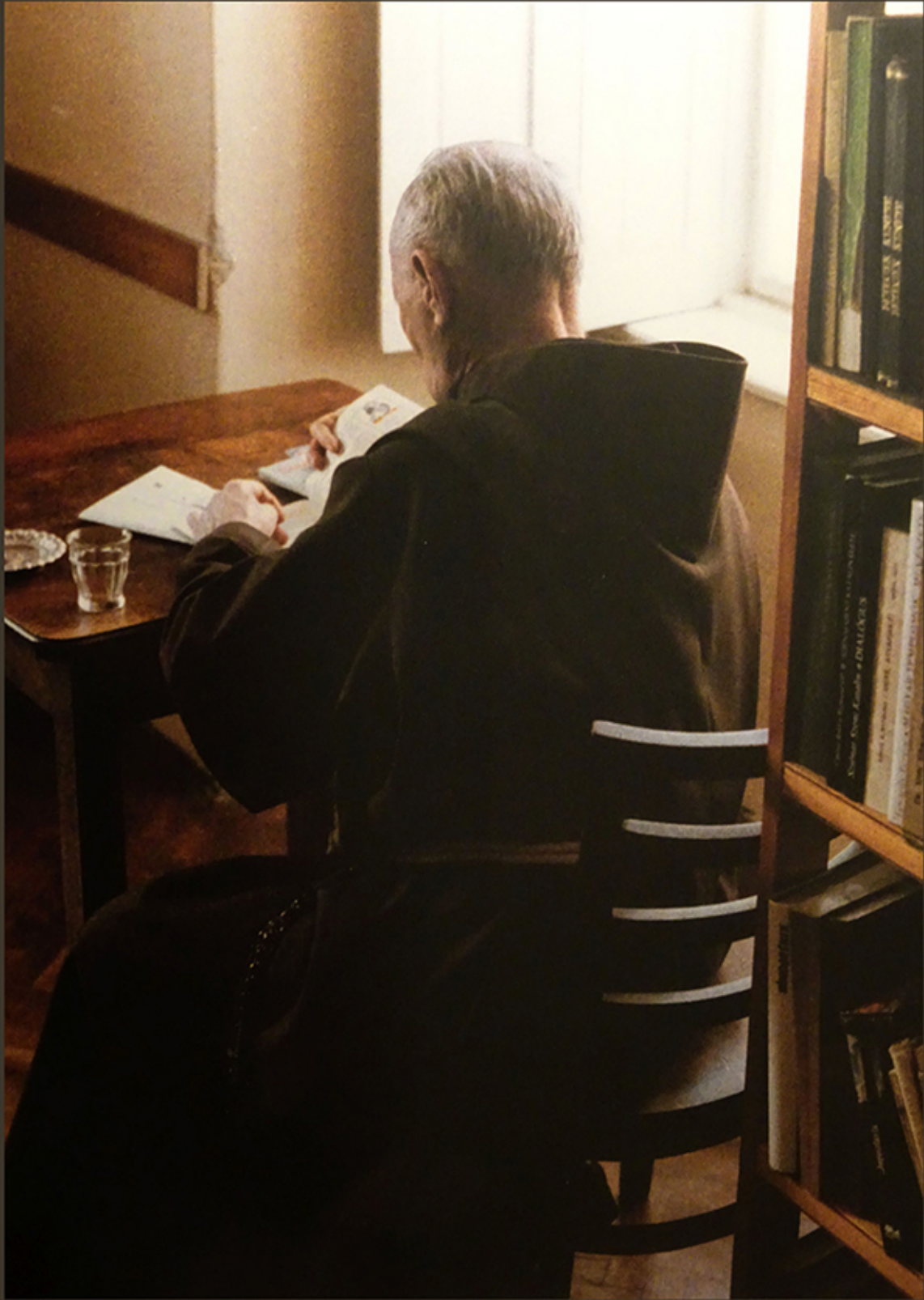

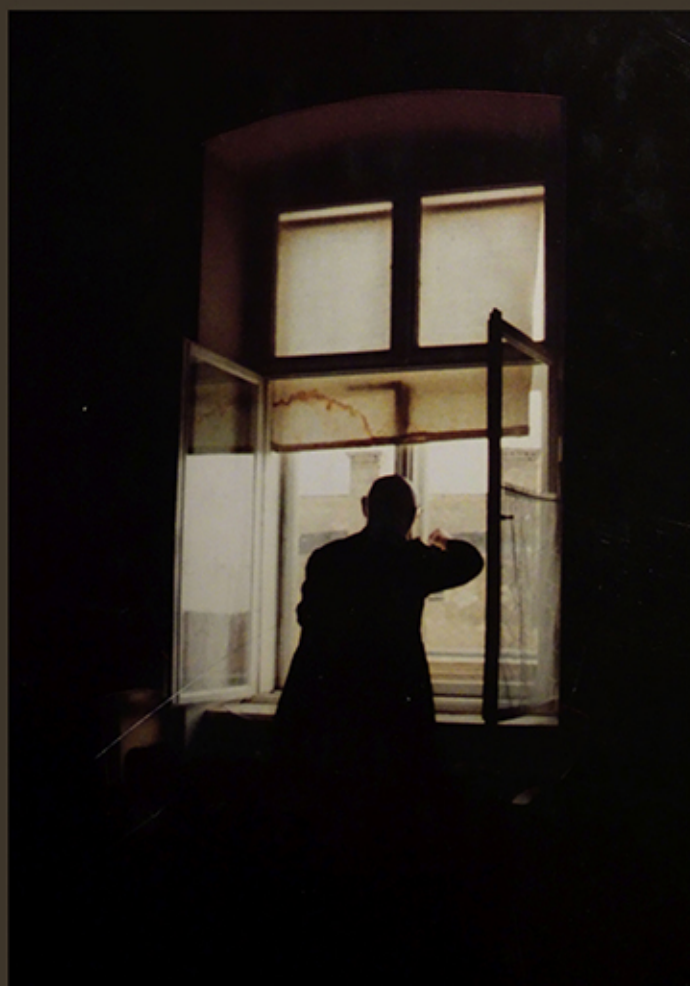

Balla Demeter

Mindennek megszabott ideje – volt
In memoriam Balla Demeter
(1931 – 2017)

A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség
szeretettel várja híveit és barátait

2021. szeptember 26-án, vasárnap 16 órakor
(1038 Budapest, Mező utca 12.)

az **Arcok egykor és ma**
című kiállítás megnyitójára

A Kossuth-díjas fotográfus tárlatát
Kincses Károly fotómuzeológus rendezte, és
Bánkuti András fotográfus nyitja meg

Vidovszky László *Páros* című darabját előadja
Tornyai Péter brácsán és Tétényi Tamás csellón

A képeket gondozta és a kiállításra előkészítette Felicides Ildikó és a Lab4art Kft.

A tárlat 2021. november 30-ig hétköznapi 9 és 16 óra között
a Gaudiopolis Szeretetházon keresztül, valamint vasárnap délelőtt látogatható

MINDENNEK ELRENDELTE IDEJE - VOLT

BALLA DEMETER: ARCOK TEGNAP ÉS MA

BALLA DEMETERRŐL MÚLT IDŐBEN

Demeter volt. Demeter van, és hogy lesz-e, az nem kis mértékben rajtunk áll, akik életben tartjuk őt halála után is az alkotásain keresztül. Azon nagyon keveseknek, akiknek még életében módja nyílt betekinteni több százszáz archívumába, megadatott, hogy tudják, lássák, mekkora kincs rejtezik ott a Pálya utcában. Hatvan év történelme, ismert, híres és hírhedt vagy totál ismeretlen figurái, táj- és városképek, mindennapok, meztelen férfiak és nők, gyönyörű csendéletek. Olyan világot rejtenek azok az ezüstszemcsék a negatívok és a papírképek zselatinjába ágyazva, mely kétségtelenül volt, létezett, de abban a formájában már legfeljebb csak nyomaiban található fel. És érték ez alatt mindent, szinte mindent. Elbontott épületeket, kivágott fasorokat, elszállított szobrokat, utcán és grundokon játszó gyerekeket, lazán, ráérősen beszélgető felnőtteket, dugig tele strandokat, utcákon áramló tömeget, egykor volt politikusokat, kedves és kedvetlen embereket, valakiket és senkiket, szóval szinte mindent és mindenkit. Nézzük a képeit, eszembe jutnak azok a helyzetek, azok az emberi kapcsolatok, viszonylatok, melyekben éltem, éltünk, okostelefon, internet és számítógép nélkül, de emlékeim szerint sokkal emberibben és talán bensőnkben szabadabban is. És ez nem nosztalgia kérem, hanem a sokat élt és sokat látott ember véleménye.

Azoknak, akiknek viszont nem adatott meg az a kivételes kegy, hogy láthatták az eredeti, vintázs képeket, negatívokat, nem ülhetek Balla Demeter asztalánál és hallgathatták csak a szavak képzésében, de soha nem azok tartalmában hibás beszédét, azoknak nem jut más: nézzék meg itt kiállított képeit, vegyék meg albumait, hogy ily módon is kontrolálják az általam leírtak valóságtartalmát.

(Kincses Károly)

BALLA Demeter (1931. május 4. – 2017. november 5.) a Szentes környéki tanyavilágban született. Tanulmányait Szentesen kezdte, Kunszentmártonban folytatta és Budapesten fejezte be. Elektroműszerész képzettséget szerzett, majd a budapesti Ikarus gyárban helyezkedett el. 1951-től készített fényképeket.

Fotográfiai tudását – úgy a gyakorlatit, mint az elméletit – öntevékenyen fejlesztette. Fotó- és képzőművészeti kiállításokra járt, szaktanfolyamra iratkozott be, előadásokat hallgatott. 1954-ben határozta el, hogy a fényképezést választja hivatásul. 1957-ben megszerezte a fényképész szakmunkás bizonyítványt, és még abban az évben a Fővárosi Fotó Vállalatnál helyezkedett el szakfényképész munkája mellett.

Felvételeire hamar felfigyeltek, díjakat nyert, ettől kezdve rendszeresen publikált képeslapokban, könyvkiadóknál. 1969-től a Lapkiadó Vállalat szerkesztőségeiben dolgozott, az Ádám magazintól ment nyugdíjba 1988-ban. Ettől kezdve kizárólag alkotó munkájának élt.

Fotográfiai tevékenysége széleskörű műfaji sokféleséget mutat az ábrázolás teljes skáláján: arcképek, riportfotók, tájképek, csendéletek, aktok. Írásai, versei az Új Tükörben, Élet és Irodalomban, Népszabadságban és a Kurírban jelentek meg, rajzait a C-E-T folyóirat közölte. Munkásságáról szinte a világ minden táján találhatók írások, interjúk.

Számos szakmai szervezetben vállalt aktív tevékenységet. A Magyar Fotóművészek Szövetségéből – melynek 1957-től volt tagja – méltatlan támadások miatt 1998 márciusában kilépett.

1999. március 18-án Demeter-díjat alapított azok számára, akik önzetlenül tesznek a hazai fotóművészetért. A díjat évenkénti rendszerességgel, első alkalommal 70. születésnapján 2001. május 4-én adták át Kincses Károly fotómuzeológusnak, a Magyar Fotográfiai Múzeum akkori igazgatójának. További díjazottak Zaránd Gyula (2002) és Haris László (2003) voltak.

Amatőr fotográfusok önfelkészítő közösségének támogatására, szakmai mentorálására 2012-ben létrehozta a Látszótér Alapítványt. Weboldala: <https://ballademeter.hu>

FONTOSABB EGYÉNI ÉS CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

Fiatál Fotóművészek Kiállítása (Molnár Edittel és Tillai Ernővel). Budapest, 1960. Pécs, 1961. Berlin, Lipcse, 1962.
Önálló kiállítás. Varsóban és több lengyelországi városban, 1964. Teherán, Bejrút, 1966.
Miskolc várost bemutató kiállítás. Miskolc, 1968.
Szibéria. Irkutsk (Szojvetunio), 1970.
Arcok és otthonok. Budapest, 1971. Balassagyarmat, 1972. Balmazújváros, Debrecen, Hajdúszoboszló, Biharkeresztes, 1973. Miskolc, 1974.
Mai Miskolc – kamarakiállítás. Miskolc, 1975.
Köztulajdon. Műcsarnok, Budapest, 1976.
Kerényi kispasztikái fotókon. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1976.
Mattioni Eszter művészete. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1977.
Szojvetunióban. Magyar Újságírók Országos Szövetsége, Budapest, 1978.
Útközben. Szentes, Székesfehérvár, 1978. Miskolc, 1979.
Városunk. Székesfehérvár. Székesfehérvár, 1981.
A mozgás anatómiája. Vigadó Galéria, Budapest, 1981. Bécs, Nyíregyháza, Nagyatád, 1982.
Szekszárd, Visonta, Dunaföldvár, Qvedlinburg, Halle (NDK), 1983. Bicske, Siófok, Celldömölk, 1984. Sopron, 1985. Nádudvar, Debrecen, 1986.
Az Országgyűlés. Kiállítás a Parlamentben, Budapest, 1982. Debrecen 1984.
Legyen meg a Te akaratod. Fotóművészeti Galéria, Budapest, 1988. Eger 1991.
Gyűjteményes kiállítás. Kunszentmárton, 1991.
Bagatellek. Francia Intézet, Budapest, 1997. KÖRLÁNC Konferencia kísérő rendezvénye. Esztergom, 1998. Kunszentmárton, 1999. (Festival de l'Image) Le Mans (Franciaország), 1999.
Aktok. Csoportos kiállítás, Vigadó Galéria, Budapest, 1998.
Piliinszky János emlékkiállítás. London (Nagy-Britannia), 2000.
Az Öreg. Budapest Galéria, Budapest, 2001. Olomouc (Csehország), Prága (Csehország), MATÁV Galéria, Budapest 2003.
A Titanic képei. Canterbury Királyi Múzeum (Nagy-Britannia), 2004. Szentes, Vármegyed Galéria, Budapest, 2006. Ösök Háza, Taliándörögd, 2007. Pintér Galéria, Budapest, 2013.
Pálya utca 77. Magyar Fotográfusok Háza, Budapest, 2008.
Művészportrék. Ösök Háza, Taliándörögd, 2009.
Balla 80. Répcelak, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, Kunszentmárton, Szeged, 2011.
Arcok és otthonok. Betonút Galéria, Budapest, 2013.
Analog – 21 magyar fotográfus a 20. századból – KOGART-Körmendi Galéria, Budapest, 2013.
Temesvári Szépművészeti Múzeum, Temesvár (Románia), 2014.
Kétszólal – Mandur László és Balla Demeter közös kiállítása. Békásmegyeri Evangélikus Templom, 2013.
Szólalom – Mandur László és Balla Demeter közös kiállítása. Próféta Galéria, Budapest, 2014.
A Fotóriporter – Balla Demeter képei. Cultiris Galéria, Budapest, 2014.
Újabb bagatellek (1962-2014). Artphoto Galéria, Budapest, 2014.
Képek és Pixellek. Műcsarnok, Budapest, 2016.
Töredékek. Balassi Intézet, Budapest, 2017. Kisinyov, Moldova, 2017.
Csendesen – Kortárs magyar csendélet. Kiscelli Múzeum, Budapest, 2018.

KÖNYVEK

Szép versek. Magvető Kiadó, Budapest, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975
Budai vár. Corvina Kiadó, Budapest, 1970
Balla Demeter: Fiatál Magyarország. Corvina Kiadó, Budapest, 1970
Jean Cassou – Kovács Péter: Vilít Tibor, a szobrász. Corvina Kiadó, Budapest, 1972
Beke László: Schaár Erzsébet. Corvina Kiadó, Budapest, 1972
Balla Demeter: Balaton. Corvina Kiadó, Budapest, 1974
Schaár Erzsébet – Piliinszky János: Tér és kapcsolat. Magvető Kiadó, Budapest, 1975
Balla Demeter: Miskolc. Corvina Kiadó, Budapest, 1977, 1978
Sík Csaba: Vilít Tibor. Corvina Kiadó, Budapest, 1979

Balla Demeter: Gorka Livia. Corvina Kiadó, Budapest, 1979
Balla Demeter: Székesfehérvár. Corvina Kiadó, Budapest, 1982
Balla Demeter: Legyen meg a Te akaratod. Pelikán Kiadó, Budapest, 1994
Balla Demeter: A Titanic képei. Ab Ovo Kiadó, Budapest, 2004
Colin Ford, Kincses Károly: Analog - 21 magyar fotográfus a 20. századból. Körmendi Kiadó, Budapest, 2013
Csak képek: Balla Demeter. Városháza Kiadó, Budapest, 2018

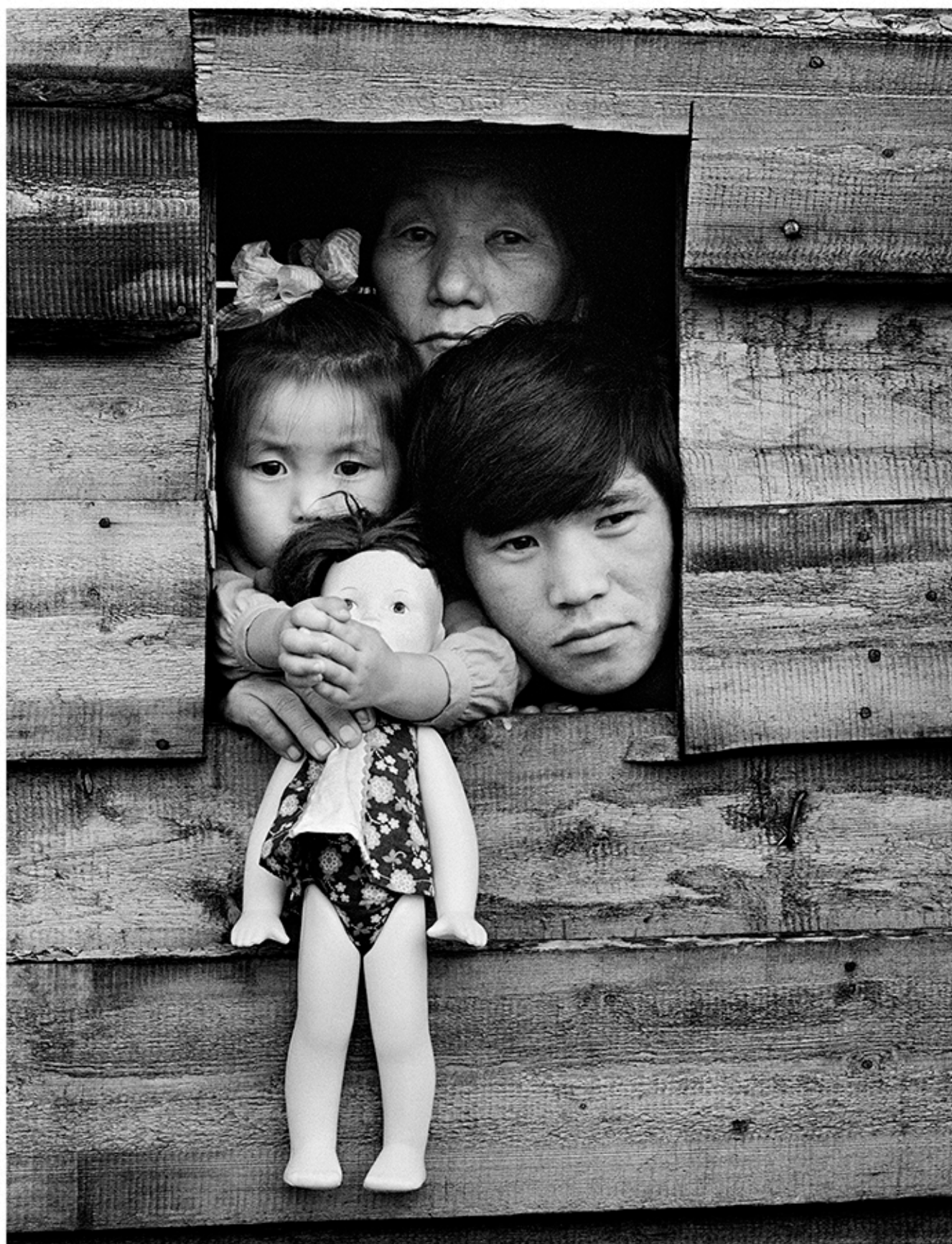
KÜLFÖLDÖN MEGJELENT FONTOSABB INTERJÚK

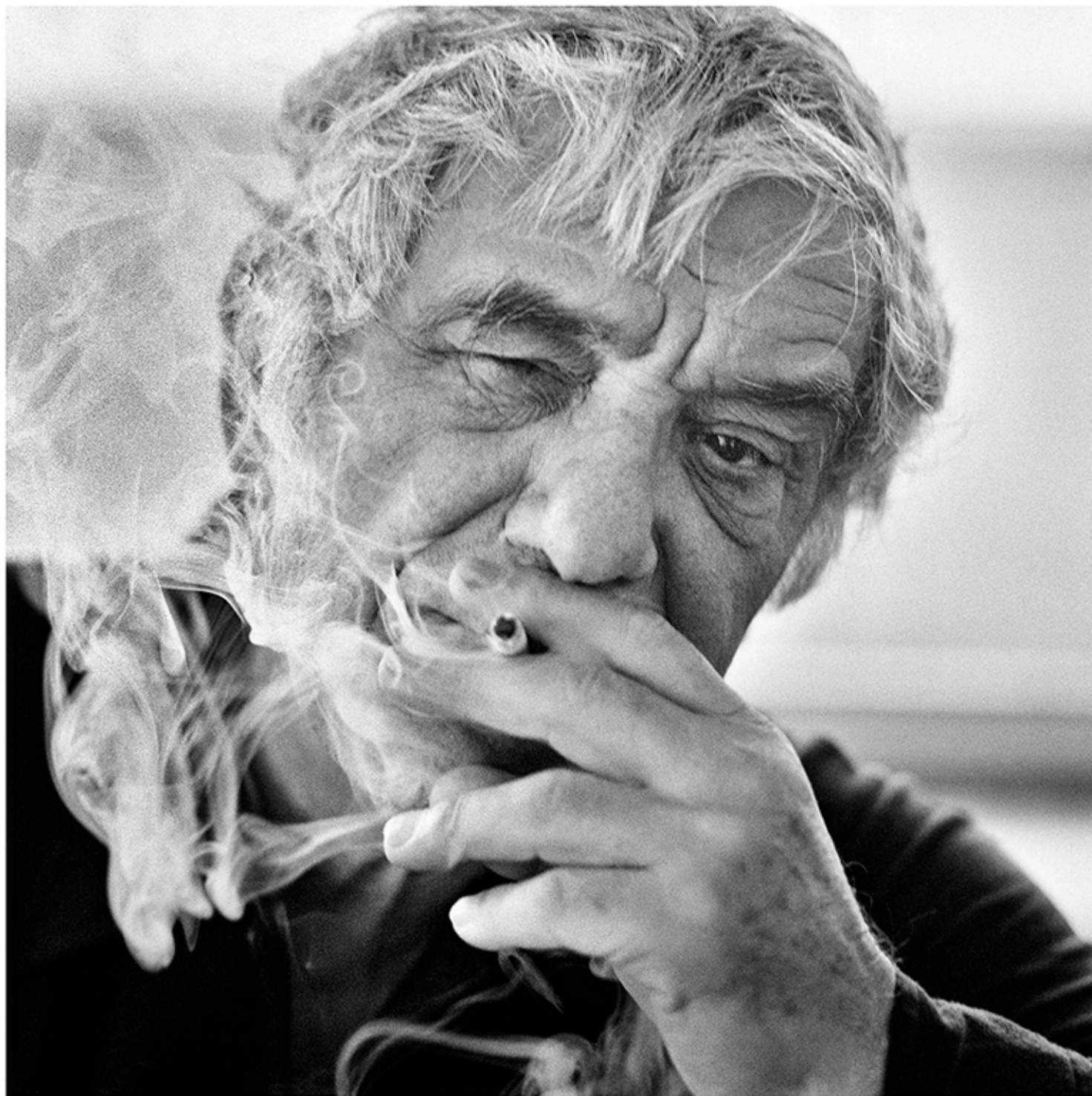
1957. Szovjetszkoje Foto
1964. The British Journal of Photography
1964. Stern
1966. Camera (Svájc)
1969. Evergreen (USA)
1969. Cinéma (Franciaország)
1969. Szovjetszkoje Foto
1972. Pravda
1972. Fotoreportyor (SZU)
1972. Szovjetszkoje Foto
1990. Czechoslovak Photography

DÍJAK, KITÜNTETÉSEK

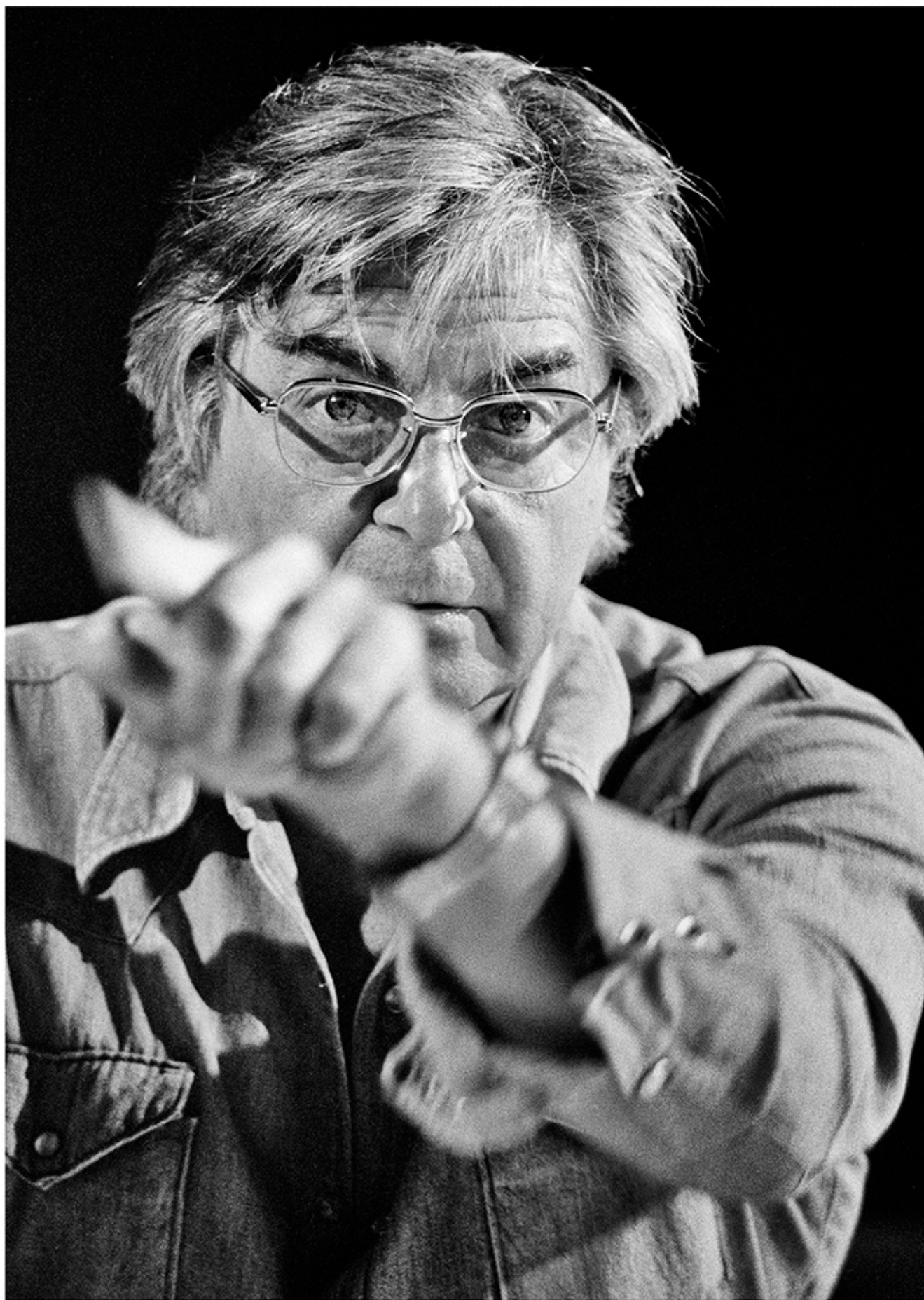
1957. VIT-díj
1964. EFAP-díj
1973. Pravda-díj
1977. Balázs Béla-díj
1987. Erdemes művész
2001. Magyar Fotóművészek Szövetsége életmű díja
2001. Kunszentmárton díszpolgára
2003. Magyar Művészetért Díj
2004. Kossuth-díj
2013. MÚOSZ Aranytoll életműdíj
2014. A Nemzet Művésze díj
Valamint nívódíjak és nemzetközi díjak.

Amerigo Tot -1979

Jurij Ljubimov - 1976

Bacher Iván - 2003

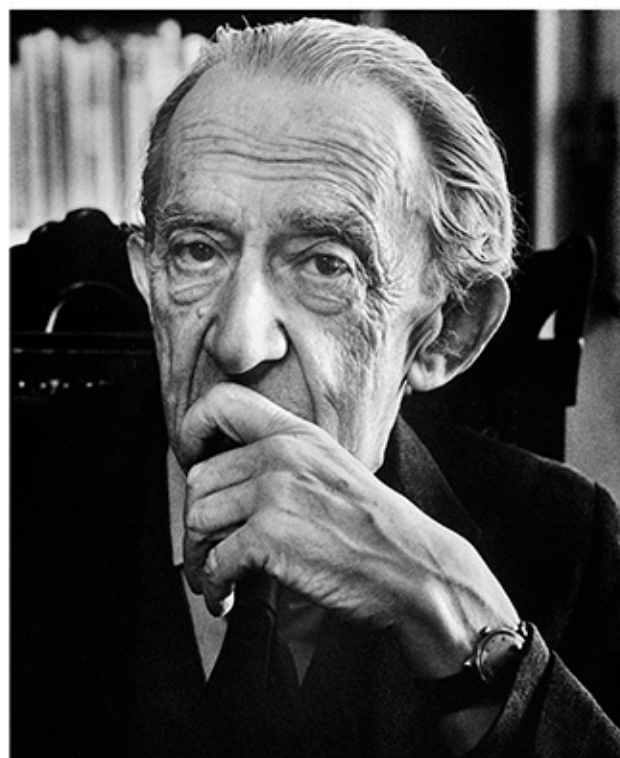
Eszterházy Péter - 2004

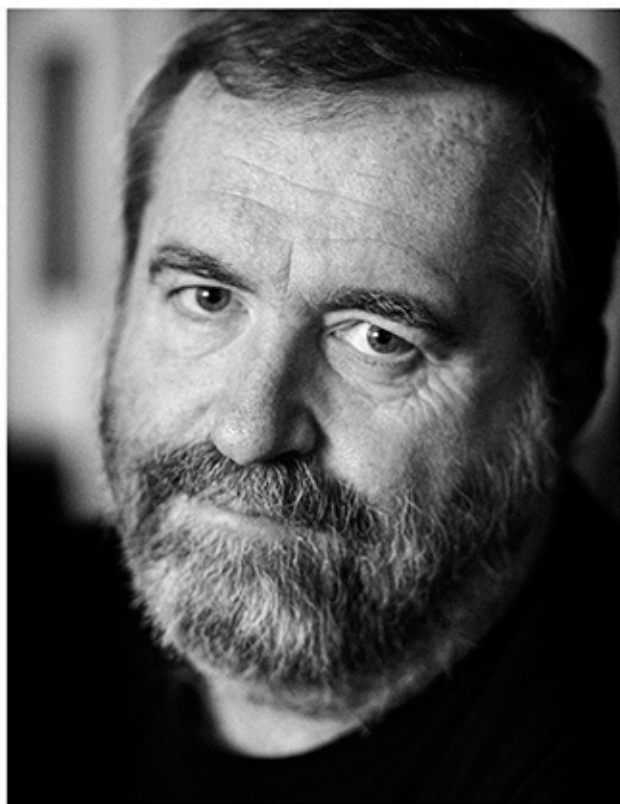
Jancsó Miklós - Hernádi Gyula - 1982

Károlyi - 1966

Lukács György - 1971

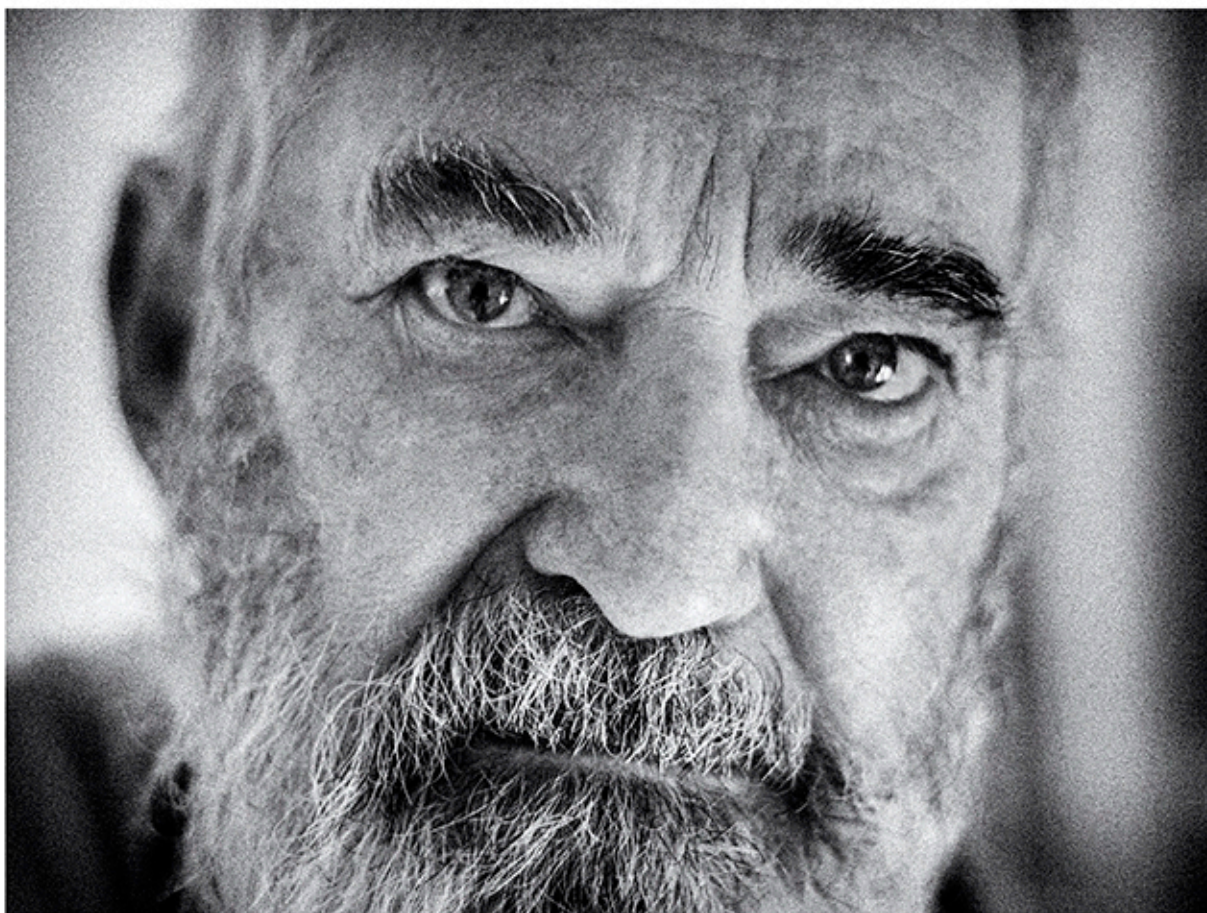

Mándi László - 2013

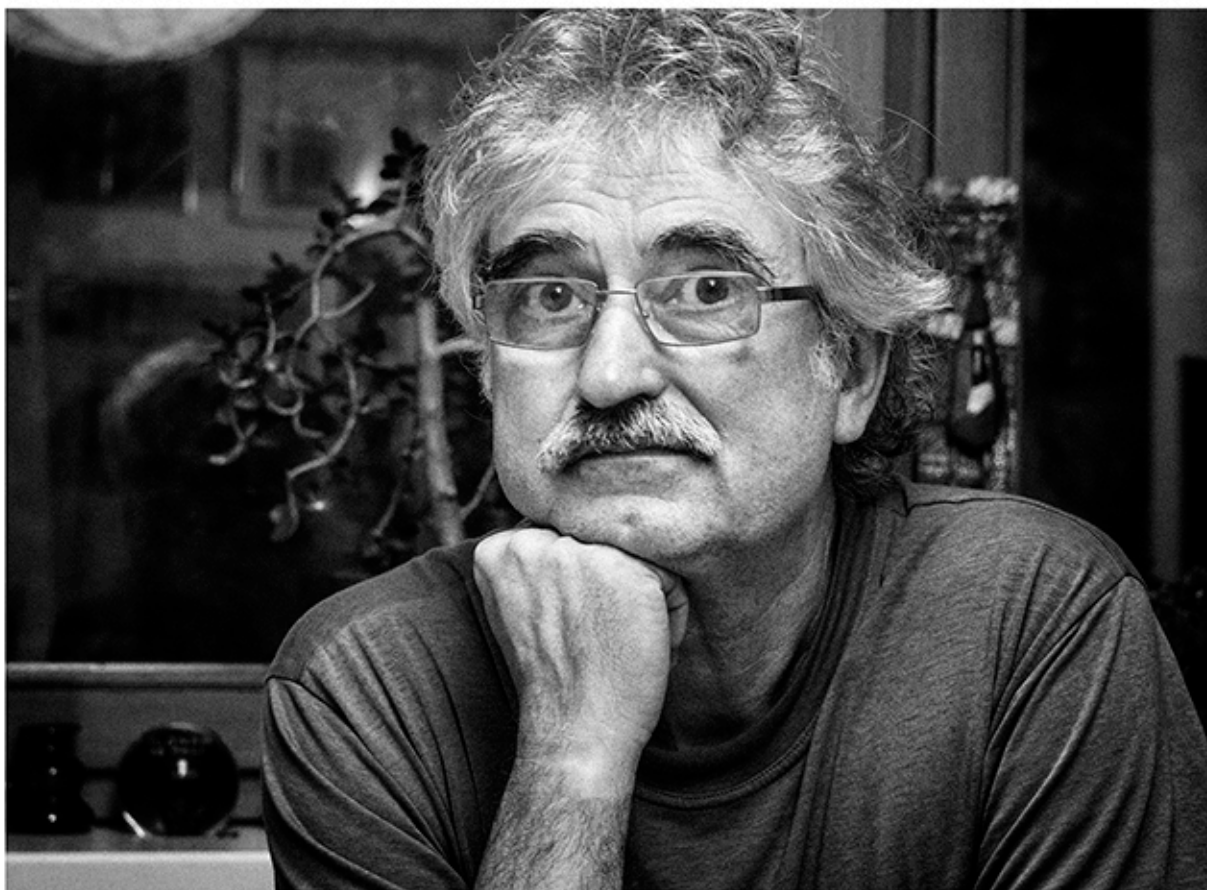

Rózsai Mari Mihály - 2017

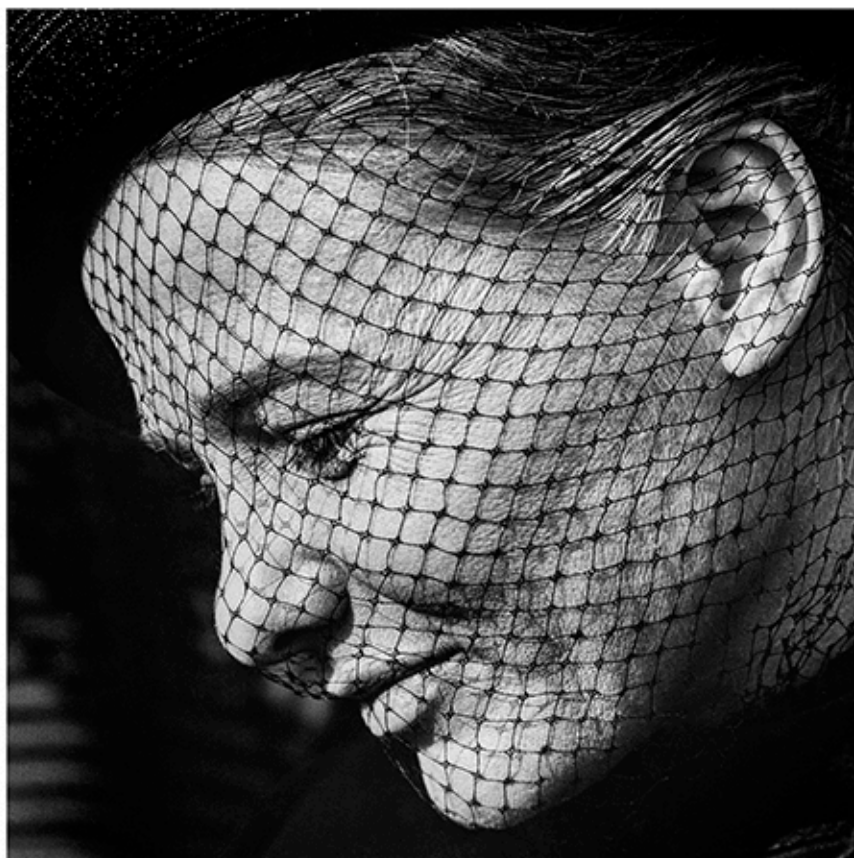

Heavi Zsolt: Balla Demeter portréja - 2013

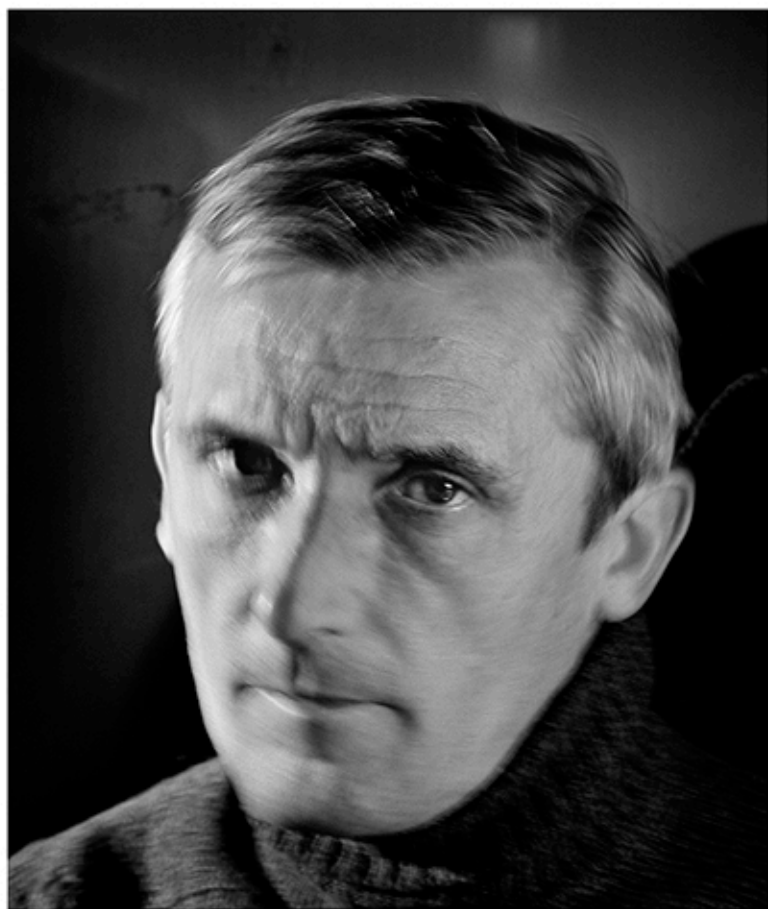

Kincses Károly - 2017

Törőcsik Mari

Pálfi János - 1970

Nádas Péter - 2004

Tettamanti Béla - 2014

Pólya Irén - 1990

Pesti Kőny - 1966

Óreasszony - 1967

